

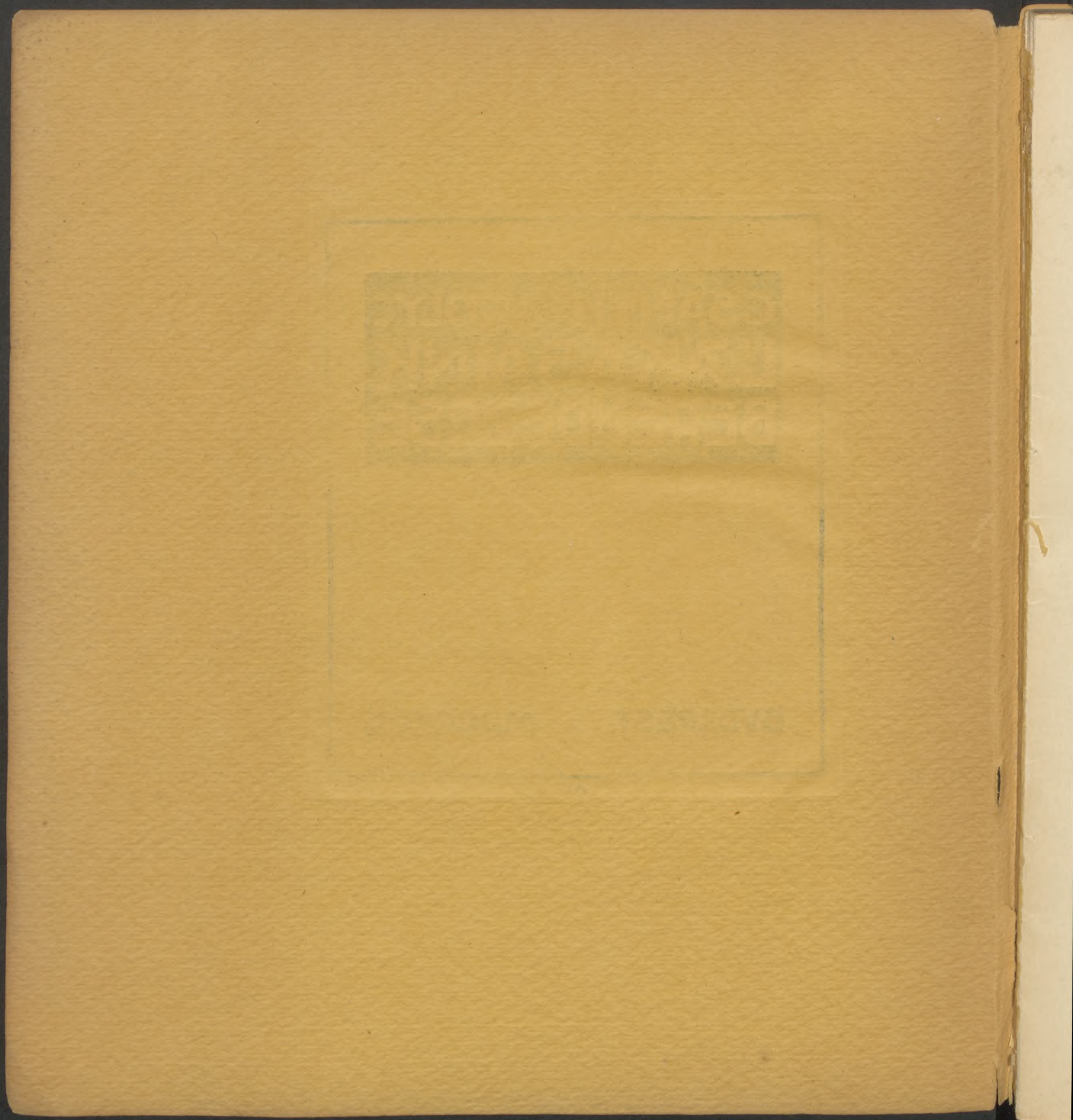
M
247.216
OSZK
.....

**CS'ANYI K'AROLY:
L'AK'ASAINK
BERENDEZESE**

BVDAPEST.

MDCCCCX

CS-K

**CS'ANYI K'AROLY:
L'AK'ASAINK
BERENDEZESE**

BVDAPEST.

MDCCCCX

CS-K

(R
2)

M. 247216

ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

B 7411/1984

LELTÁRI SZÁM

I.

AXIX. század szellemi életében a hetvenes évek végéig a természettudományok állnak előtérben. Majd később rákerült a sor a történelmi tudományokra is. Ezek közt felkarolták a művészettörténetet. Ezzel a közfigyelem az iparművészetre terelődik és ezzel karöltve a lakásművészet iránti érdeklődés is felébred. E kor stílusát újabban *dekoratív* stílusnak keresztelték el; meglehetősen találó ez elnevezés, szemben a mai, úgynevezett *szerkezeti* stílussal.

E korban a renaissance-stílus új életre ébred. A tervező művészek nemcsak a régi mintákat másolják nagy igyekezettel, hanem egyéniségüknek is érvényt szerezve, e stílust a kor igényeinek megfelelően alkalmazzák. Természetesen sok lélek nélkül való, értelmetlen alkotás is születik. De az új renaissance nem uralkodhatik soká. A gépeknek az ipari termékek, tehát a bútorok előállítására való felhasználása által a gyors és tömeges termelés honosul meg.

Ennek nyomában a renaissanceformákat nagyhamar a barokk és rokokó cikornyás formái váltják fel ; majd a XVI. Lajos- és az empire-stílus lép ezek helyébe, vagy pedig egymás mellett kaleidoszkopszerűen jelennek meg.

Ha végigmegyünk pl. Budapest körútján, egymás mellett látjuk minden korszak stílusát jól-rosszul képviselve. Gyakran inkább rosszul. Nem sokkal vigasztalóbb a házak belseje sem. Az ízlés lehanyatlásának kora ez. Mindenben azt keresték, ami olcsó és mutatós. Ez erősen érvényesül a lakás alakításában és berendezésében is.

A bérlakásoknak, amint tapasztalatból tudjuk, bizonyos sablonszerű beosztásuk van. Megtaláljuk bennük a szalont, az ebédlőt és a hálószobát, a konyhát, kamrát, előszobát és a cselédszobát. A nagyobb, ú. n. „urasági lakásban“ ehhez járul a gyermekszoba, a vendégszoba és a fürdőszoba. A szobák lehetőleg magasak, hogy nehezen lehessen azokat fűteni, és hogy a ház külseje palota-formát mutasson, megrakva hamis, gipsz- és bádoggifrasággal. A kapuzat festett műmárvány-díszre, a lépcső kezdetét jelző hatalmas, meghatározhatatlan anyagú kandelabere és a lépcső

ablakainak tarka üvegfestményei is a palota-stilus követelményei.

Ebből a díszes lépcsőházból egy lehetőleg sötét, nagyvirágos tapétájú előszobába jutunk, melynek legszebb ékessége a gázóra idomtalan szekrénye és a villamos-áram órája. A mellékhelyiségek még elszomorítóbbak. A kamra rendesen olyan szűk, hogy a természetesebb háziasszony meg sem tud benne fordulni. A cselédszobát gyakran alacsonyabb üvegfal választja el az előszobától, vagy éppen a fürdőszobától. Az első esetben a cseléd télen megfagyhat, mert az előszobát nem szokás fűteni; a második esetben pedig néha-néha a fürdőszoba gőzét élvezheti. A konyha lehetőleg keskeny, mert a traktusmélység viszont igen nagy. De gazdálkodni kell a területtel, nehogy a bérház jövedelmezősége szenvedjen kárt.

A szobák, mint már említettem, lehetőleg magasak és sok rajtuk az ajtó és az ablak. Ezzel bizony nem takarékoskodtak; de igaz is, hogy a kéta-blakos szoba értékesebb. A sarokszoba valóságos kalitka és milliomos kell hozzá, aki győzze a fűtést, mert a rosszul csukó ablakok

és a szemben levő ajtók minden meleget megemésztnek. Szerencse, hogy ez a szoba a legnagyobb, ezért legalkalmasabb szalonnak, ezt pedig télen nem szokás fűteni. A látogatónak nem árt, ha náthát kap is. Pedig az ajtókkal jó volna takarékosan bánni és azokat célszerűen elhelyezni, hogy nagyobb falfelületek maradnának, ahol a bútort jól felállíthatnók. Ugyanilyen célszerűtlen elhelyezésű a kályha. Ez meg élénk színével, domború díszítésével sokszor kiáltó ellentétben van a fal festésével, vagy tapétájával. De talán meleg barna színe van hivatva pótolni azt a meleget, melyet rossz szerkezete miatt oly nehezen ad ki magából. Tetején igen gyakran ott díszileg a báránnyal enyelgő gyermek bekormosodott gipszszobrára, mint a szoba legszebb ékessége.

De ne feledkezzünk meg az ajtók feletti gazdag, barokk szupra-portákról, a szemöldökdíszről sem. Ez ugyan gipszből van öntve, vagy papírmásébból préselve és dróttal a falhoz erősítve, hanem azért keményfa-erezettel ékesen csalja a világot. Az urasági lakások földísze még a mennyezet közepén alkalmazott hatalmas aranyozott rozetta, mely

szintén a gipszműhelyben készült tucatszámra, de azért feljogosítja a ház tulajdonosát arra, hogy a lakást 100 koronával drágábban adja ki.

Ha még megemlíjtük a recsegő padozatot és az ízléstelen színű falfestést, vagy tapétát, melyet az előbbi lakó képei után visszamaradt szögek, vagy azok kicsorbult helyei tesznek változatosabbá, akkor magunk előtt látjuk azt a keretet, melybe, mintegy kényszerzubbonnyba, belehelyezhetjük bútorainkat.

*

Pedig nem közömbös, hogy milyen az a keret, amelyben életünket eltöltjük. A tapéta a falon nem önmagáért van, hanem az a célja, hogy a bútorzatnak, a képeknek és a lakásban élőknek megfelelő háttérül szolgáljon. Az a négy fal, mely közt élünk, akár ízléses, akár ízléstelen, maradandó nyomot hagy lelkünkben, és az ízléstelenség káros, romboló hatását, azt hiszem, senki sem fogja elvitatni.

A polgári lakásban egyszerű, nem tolakodó színeket alkalmazunk; ha a festésben, vagy a tapétán rajz is van, akkor az lehetőleg szerény legyen szín és nagyság tekintetében

egyaránt és ne önmagáért létező. Sokat segíthetünk az egyszerű és jól alkalmazott függönnyel. Ez keret gyanánt övezzé az ablakot és ne legyen úgy elhelyezve, hogy felfogja a legértékesebb világosságot. A padlót megfelelő színű szőnyegekkel borítva lágyabbá és kellemes hatásúvá változtathatjuk.

*

De a bútorzat is sokszor méltó az előbb vázolt keret-hez. A gót, vagy renaissance *ebédlővel* nem egyezik ruházatunk, mely minden ízében modern. Elmaradhatatlan kelleke az ebédlőnek a magashátú dekorációs plüs-díván és a gipszből öntött, vagy papirosból préselt dísztalak. Az ebédlő szekrény olasz palota homlokzatával vetekszik. Van rajta oszlop is bőven, de ezek nem hordanak semmit, sőt ha az ajtókat kinyitjuk, akkor csodálkozva tapasztaljuk, hogy ezek is kifordulnak helyükből, mert hiszen az ajtóhoz vannak ragasztva és a hatalmas főpárkány támaszték nélkül mégis megáll a helyén. Hol van itt a szerkezeti igazság?! — Az ebédlő székek lapján domborúvá préselt dísz terpeszkedik, egy középső szakállas fej körül csoportosulva.

Jó, hogy ez a fej beszélni nem tud, mert különben tiltakoznék ellene, hogy rajta helyet foglaljanak.

A *szalon* representáló helyiség, azért a többi használt lakóhelyiség rovására a legnagyobb. Stilusa barokk, vagy esetleg rokokó, szépen kárpitozott bútorral, de éppen azért színes áthuzattal van borítva, hogy a por ne lepje. Csak a hónap minden páratlan szerdáján szabadítják meg e ruházattól, mert a ház asszonyának ekkor fogadó napja van.

A *hálószo*ba lehetőleg szűk, hogy a keresztbe állított altdeutsch ágyak végénél alig lehet elérni.

II.

De tán hagyjuk ezt a vigasztalan képet és lássuk: mit tudott a modern kor ennek helyébe állítani. Azért nem kell a multtal végleg szakítanunk, sőt inkább megismerve a benne rejlő tanulságokat, megfelelően felhasználva, kamatoztassuk.

A modern irány szeretete mellett megbecsülhetjük a mult emlékeit is. Bizonyára minden családban őriznek kegyeletesen egy-két bútort, vagy más tárgyat, melyet az elődöktől örököltek. Sőt hódolhatunk, ha módunkban van, a gyűjtés szenvedélyének is, de azért lakásunk ne legyen múzeum, hanem a mai kor gyermekének kényelmet nyújtó, meleg otthona.

*

Az angolok érdeme, hogy a lakásművészet iránti érdeklődést Európaszerte felébresztették és ezt a művészetet helyes mederbe terelték. Az angol nép gyakorlati érzéke,

a társadalmi képzettség erős és egységes volta, a gazdasági függetlenség és a nyomában járó nemzeti önérzet lehetővé tették azt, hogy a modern lakásművészet kialakulása a szigetországban ment legelőször végbe. Felismerték a lakásművészet nagy fontosságát és lélek-nemesítő hatását; így lett Angliában a lakás a család igazi otthona.

Hogy az angol ház oly nagy jelentőségre tett szert, azt elsősorban az angol népnek a lakásművészet iránt tanúsított szeretetének tulajdoníthatjuk. Az az okos életmód, melyet az angol nép folytat, megadta a ház célszerű beosztását és ez idővel alaprajzi tipussá fejlődött náluk. A célszerűsége való törekvés, a valódi anyagok alkalmazása a technikai hazugságok elkerülésére vezetett. Régi szabály náluk, hogy a finomság erővel és becsületességgel párosuljon. Ez nyilatkozik meg művészi és ipari alkotásaikban. Nálunk a legtöbb lakásból számúzve van a művészet. Pedig a lakásra is érvényes az, hogy a díszítés halmozása még nem művészet.

Az angol művész a vonalak, a formák, a színek egysé-

gére, összhangjára törekszik és az újak a régiektől csak abban különböznek, hogy ezt még egyszerűbb eszközökkel iparkodnak elérni, mint elődeik.

Így lesz az angol lakás egyszerűsége ellenére is barátságossá, művészi hatásúvá. Ezt a művészi hatást a stílusbeli egység egyedül nem adhatja meg, szükséges hozzá a színek és formák összhangja is.

Az angol családi házban a lakó- és fogadószobák vízszintes irányban terjeszkednek; középen van a hall, körülötte csoportosulnak: az ebédlő, nappali szoba, az úr és az asszony szobája.

Az emeleten vannak a háló-, gyermek- és vendégszobák a szükséges öltöző- és fürdőszobával. A gazdasági helyiségek a földszinten külön szárnyban vannak elhelyezve. Kisebb épületben a padlószobák pótolják az emeleti helyiségeket. Mindeme helyiségek természetes sorrendjükben kerülnek egymás mellé; azért lesz a beosztás egyszerű és könnyen áttekinthető. Az angol szobák egymástól el vannak különítve és a ház középpontját alkotó csarnokba nyílnak.

A lakásban az építészeti formáknak, főleg a párkány-

zatoknak és hasonló tagozatoknak alig jut szerep. Úgy az épület belseje, mint a felszerelés a célszerűséget szolgálják. Mindez ellensége a gyári előállításnak. A fal legtöbbször színes. A tapéta díszítése egyszerű és nem rikító; a mennyezet rendesen világos, vagy egészen fehér.

A szigetországban éppen az évszázados gyakorlat folytán a lakásművészet kérdése rég megoldott dolog; a többi országban jóideig csak kísérleteztek ezen a téren.

Művészi kultúra csak ott lehet, ahol minden egyénben él a művészet szeretete, aki azután környezetében, lakásában, házában érvényesíti művészetszeretét. Akinek háza van, vagy maga épít házat, önkéntelenül is foglalkozik a lakás művészetével. Az ilyenek azután jobban megbecsülik a művészet többi termékeit is. Ez magyarázza meg az angol nép művészetszeretét.

Az angol lakás valóban nemzeti, az angol igényeknek mindenben megfelelő és az életszokásoknak külső kifejezése, teljesen a helyi és az égalji viszonyokhoz illeszkedő, művészi alakításában is hazai termék.

Az angol világkereskedelem olyan gazdagságot terem-

tett a szigetországban, amelyet másutt hiába keresünk, másrészt, mint már említettem, a közfigyelmet ráirányította a lakásművészetre. Így születhetett meg a modern irányzat, melyet nagyon helyesen *szerkezeti stílusnak* nevezhetünk, mert a fősúlyt a bútor, vagy az épület szerkezeti felépítésére és a célszerűsége helyezi.

A szoba középpontját mindig a kandalló alkotja és e körül csoportosul és ehhez idomul a többi bútorzat. Az angol bútor mindig szolid és nyugodt hatású és elsősorban gyakorlati célt szolgál. Kerülik a bútoron a faragott cifraságot és a figurális dísz alkalmazását, e helyett a gazdagabb hatást művészi berakásokkal érik el. A bútor felépítésében sem szakítottak teljesen a hagyományokkal. Kedvelt anyaguk a tölgyfa, ezenkívül a diófát is alkalmazzák.

*

Lássunk már most egy ilyen lakást.

Már a *bejárás* is kellemesen fogad (1. kép). Az egyszerű keret és a jól megszerkesztett ajtó tudatos művész munkájáról tanúskodik. Jó hangulatot ébreszt bennünk és érdeklődést a ház lakói iránt.

Az ajtón belépve, az *előtérbe* jutunk (2. kép), mellette van a ruhatár mosdóval és a szükséges mellékhelyiséggel. Felsőkabátunkat levetve, körülnézünk. Minden egyszerű körülöttünk, de azért kiváló ízlésről tanúskodik. A rendeltetése adja meg minden helyiségnek a kívánt formát, arányokat, nagyságot és a berendezést. Minden helyiség legyen világos, levegős, mert ez élteti az embert. A sötét helyiség mindig nyomasztó hatású, benne a tárgyak körvonalait csak lassanként ismerjük fel és a tájékozódás is sokkal nehezebb. Az előcsarnok, vagy valamely lakás előszobája tehát világos legyen, hogy a belépő könnyen tájékozhasssa magát. Ugyanez áll a bútorzat színére is. Célszerű a falakat fajansz-, vagy porcellán-lapokkal, esetleg faburkolattal ellátni. Ez utóbbival szerkezetileg helyesen összekapcsolhatjuk a toilette-falat, melyről a tükör sohasem hiányzik. Szükséges, hogy ülő bútor is legyen az előszobában, hogy azon helyet foglalhassunk, ha a bejelentéskor esetleg várakozni kellene.

Célszerű a padozatot jól mosható és így tisztán tartható anyaggal burkolni, mert ez a helyiség közel lévén a

bejáráshoz, a sár és piszok hamar bejut. Lehet ez márvány-mozaik vagy cementlap, terrazo, linoleum, vagy más, hézag-nélküli padló. Hogy ezeknek a hideg voltát elkerüljük, könnyen eltávolítható, síma szőnyeget alkalmazunk. Az általános jellege azonban olyan legyen e helyiségnek, mely világosan elárulja, hogy állandó tartózkodásra nem használják. Az egyszerűség legyen tehát legfőbb ismertető jele. Kíváncsú az is, hogy fűthető legyen, de a feltűnő kandallót, vagy kályhát kerüljük.

Az előtérből a *hallba* jutunk. Ez az angol háznak és egyszersmind az angol családi életnek a középpontja. Nagyobb családi házakban felnyúlik az emeletre is. Ilyenkor a lépcső benn a hallban van; találunk azonban olyan elrendezést is, ahol a lépcső külön csatlakozik hozzá, de azért szoros összefüggésben van vele. Újabban különösen nagy súlyt helyeznek arra, hogy a ház főcsarnoka lehetőleg barátságos és lakályos legyen. Az angoloktól a hallt átvették a németek is, de hogy németesebb legyen, Diele-nek nevezték el. Nálunk is nem egy példát találunk az ilyen elrendezésre.

Az emeletről erkélyek, ablakok tekintenek a hallba, hogy a magas belső teret változatosabbá, otthonosabbá alakítsák. Igazi középpontja ennek is a kandalló, mely körül padok és más ülő butorok csoportosulnak. Lehet ez a belső tér egyszerűbben, vagy gazdagabban alakított, aszerint, amint tulajdonosa kedvtelése és zsebe azt megkívánja. A világítás lehetőleg nyugodt legyen, ez okból legalkalmasabb az egyfelől jövő, magas oldalvilágítás. Barátságosabb a hall belső térhatása, ha kis fülkékkel van bővítve, melyek kedves tartózkodó helyekül kínálóznak. A padló lehet parkett, vagy esetleg hézagmentes burkolat. Nagy szerepe van itt a szőnyegeknek és pedig elsősorban a remek színezésű keleti szőnyegeknek, melyek meleggé, otthonossá varázsolják a ház középpontját. A falakat igen gyakran magas faburkolat fedi, beépített bútorzattal. Ezek közül a lábas óra sohase hiányozzék. Igen kedves az ilyen helyiségben a fali kút, vagy ha a tér nagyobb, a középén csobogó vizű szökőkút is helyezhetünk el. Ez utóbbi azonban nem annyira célszerűségi szempontból, mint inkább hangulatkeltés szempontjából kívánatos. A menye-

zet lehet vagy gerendás, vagy pedig kazettás famenyezet.

Egy fiatal, tehetséges és törekvő magyar iparművész terve az a lépcsőcsarnok, melyet 3. képünk bemutat. Nemcsak a rajzolás készsége és a fejlett ízlés olvasható le ez ügyes tervről, hanem a terművészetben való otthonosság is. A fiatal művész újabban egy előkelő darmstadti cégnek, a Ludwig Alter-féle lakásberendező vállalatnak tervezője.

A bérlakásban az *előszoba* pótolja a hallt. Ez nálunk rendesen alárendeltebb helyiség; mégis fontos, hogy ez is jól és célszerűen legyen bebútorozva. Már említettem a toilette-falat és az ülő bútorokat, melyekre okvetetlenül szükség van. Ha tágasabb az előszoba, akkor szekrényeket is helyezhetünk el benne. Lehetőleg azonban ne olyanokat, amelyeket már minden szobából kimustráltunk. E szekrények külön e célra készüljenek, oldalaikon fogasokkal és tükrökkel ellátva.

Néhai Pálffy János grófnak kastélyai és palotái berendezésében az volt az elve, hogy minden helyiség egyenrangú. Nála az előszoba, lépcsőház, fogadószoba egyforma

elbánásban részesült. Pozsonyi palotájának öltözőjében legszebb XVI. Lajos korabeli 40.000 k. értékű szekrényében tartotta fehérneműjét. Királyfai kastélyában a folyosó telve van a legszebb barokk műkincsekkel: képekkel, porcellánokkal, bútorokkal stb. Ezt az elvet ugyan bajos egy bérlakás keretében megvalósítani. Nálunk az előszoba falára legtöbbször ízléstelen nyomatok kerülnek. Ilyent azonban inkább ne akasszunk fel. Legalkalmasabb dísz a művészi ceruza- és tollrajz, vagy a könyomat és a rézmetszet.

Az angol ház halljából a *nappali szobába* léphetünk, mely egyszersmind fogadószobául is szolgálhat. A kandalló itt sem hiányzik, közelében tágas karszékek hívogatják a belépőt. A bútorzathoz tartozik a könyv- és műtárgyszekrény, egy nagyobb asztal és egy kisebb teázó asztal. Az ablak kiugró fülkéje kellemesen tagozza a szobát. Kíváncsinos, hogy a helyiség színben és berendezés tekintetében barátságos legyen, amiben jó része jut a tálakkal és egyéb műtárgyakkal ékes kandallónak.

Újabban nálunk is pótolja néha a nappali szoba a szalont.

Itt tartózkodik napközben a család. Különböző alakú székek és bútorok helyezhetők el benne oly módon, hogy különálló csoportok keletkezzenek. Az összenyomás lehetőleg otthonos legyen, amit leginkább szőnyegekkel fokozhatunk.

A 4. képen látható fogadószobát a londoni Trollope és Fia cég állította ki az 1904. évi st. louis-i világkiállításon. Ez volt a kiállítás egyik legérdekesebb szobája; a bútorok legnagyobb része eredeti régi munka. Igen szép rajzú karos székek szatinfából, régi selyembrokát kárpitozással, egy szép Sheraton íróasztalka, régi bronz falikarok, girandolok, eredeti Wedgwood-vázák, valódi Nankin porcellán és pompás díszű trébelt Sheffield tálcák díszítik a szobát, amelynek nemcsak a rendezése, hanem a hangulata is előkelő.

Nagyobb lakások elengedhetetlen kelléke a *női fogadószoba*. Ez is jól világított helyiség legyen, lehetőleg több ablakkal, de azért ne legyen a tér oly nagy, hogy intim karakterét elveszítse. Kényelmes, párnázott ülő bútorokkal szereljük fel, több csoportban, néhány könnyebben el-

mozdítható székekkel, hogy azokat egyik helyről a másikra vihessük. A falakat kellemes, gyengéd színű tapétával borítjuk, rajta könnyed ráfákban barátságos képekkel. A padló egész felületét szövettel vonjuk be, sőt helyenkint szőrmét is alkalmazhatunk.

Ennek ellentéte az *úri szoba*. Itt a fának nagy szerep jut; egyébként nehézkes és kényelmes bőrbútorok, széles ráfájú képek, természetes íróasztal és az üvegajtós, kényelmes könyvszekrények adják meg e helyiség jellegét. Kétféle hivatása lehet: egyrészt az úr dolgozószobája, másrészt, különösen szerényebb lakásokban, fogadó helyiségül is szolgál. Szükséges azonban, hogy tulajdonosa egyéniségét felismerjük benne. Sötétebb színű tapéta és bútorzat előkelő benyomást gyakorolnak. Menyezetül lehetőleg famenyezetet alkalmazzunk. Sokan minden kitalálható luxustárgygyal töltik meg a dolgozószobát, hogy a munkához megkívánt hangulatba ringassák magukat; ez azonban sohase vezet célhoz; a legnagyobb egyszerűség a munkának legmegfelelőbb környezet.

Az 5. képen bemutatott úri szobát *Jankó Gyula*, az aradi

ipariskola sokoldalú jeles tanára tervezte. Szobái, úgy ez a szoba is, nyugodtan egyszerűek, itt-ott kevés építészeti formával.

A nappali szoba szomszédságában van az *ebédlő*. Középpontja és egyúttal legfontosabb felszerelése az ebédlőasztal. Ennek alakja szerint szabjuk meg a szoba alakját is és pedig legcélszerűbb a hosszúkás négyszögletes alak. Ha több vendégünk van, akkor az asztalt meghosszabbítjuk, ezért szükséges a hosszúkás alak. De azért túlságosan keskeny se legyen ez a szoba. Annyi hely mindenesetre kell, hogy az asztal mellett elhelyezett székek és a falnál álló bútorok közt könnyen járassunk. Az ebédlő hossza legalább 6⁰⁰ m legyen. A szomszéd helyiséget gyakran toló-ajtóval, vagy összehajtható üvegfallal választják el, hogy szükség esetén ezt is az ebédlőhöz lehessen kapcsolni. A kicsiny ebédlő rögtön elárulja, hogy a ház ura nem kedveli a sok vendéget.

Régebben az ebédlőt a mennyezet közepéről lecsüngő hatalmas csillárral világították, újabban ettől egyre jobban eltérnek és a szétosztott világítást alkalmazzák. A szoba

térhatása így sokkal jobban érvényesül. Előnyös az asztalnál ülőkre, ha az ablak a szoba keskenyebb végén nyílik, így az arcok egyenletesen vannak megvilágítva és az asztal oldalán ülőket sem zavarja szemben levő fény. Zárt erkély, veranda és télikert kellemesen egészítik ki az ebédlőt.

A szoba középpontja mindenkor a terített asztal legyen és ez legyen egyszersmind a szoba legszebb dísze. A falakon tehát mindenkor nyugodt felületeket és vonalakát, továbbá harmonikus színeket alkalmazzunk. Nagyon kedvelt a faburkolat és a famenyezet. Olyan tárgyakat ne használjunk fel, amelyek az ételszagot magukba veszik. Ilyenek a nehéz ajtó- és ablakfüggönyök és a szövetből való falkárpitok. A berendezés lehet gazdag és némileg ünnepélyes.

Természetes, hogy minden bútordarab a szoba céljának megfelelően alakíttassék, úgy itt, mint a többi szobában is. Az egyszerű, masszív asztalnak legszebb dísze az élővirág. A hasonlóan egyszerű jó arányú székek adják az asztal méltó keretét. A székek ülését síma bőrrel boríthatjuk. Kedvelt faanyaga az ebédlőnek a mahagoni és a diófa.

A 6. képünkön látható polgári igényű ebédlőt *Fehér-*

kuthy és *Dósa* tervei nyomán *Mócsai* Lajos asztalosmester készítette. A tervezők magyar érzésű és magyaros formákban alkotó művészek. Ebédlőjük érdekes lépés a magyar népies formáknak a polgári lakásban való céltudatos és sikerült felhasználására.

Egyszerűbb lakásban az ebédlőt a fogadó helyiséggel összekapcsolhatjuk.

A legfontosabb kérdés a lakásban, hogy milyen legyen a *hálószo*ba? Itt töltjük életünk harmadrészét, ezért kíváncsunk, hogy az lehetőleg tágas, napos fekvésű és kényelmes legyen. Ebben a tekintetben a legjobb mintaképekkel az angolok szolgálnak. Ez náluk a lakás legnagyobb szobája. A bútor egyszerű, de azért minden ízében a gyakorlati igényeknek teljesen megfelelő. A világos színek általában kedveltek, megfelelőbbek is mint a sötétek, már csak higiénikus szempontból is. Nagyon fontos ugyanis, hogy a hálósobát mindenkor tisztán tartsák. Ebből a szempontból a bútorokat símán és legömbölyítetten alakítják, az éles sarkokat, a faragott díszeket kerülik, e helyett inkább a berakott díszet használják.

Különösen áll ez az ágyra, mely a szoba legfontosabb bútora. Az ágy ne legyen magas, nehogy alkalmas legyen kalapdoboz-raktárnak, de túlságos alacsony sem, hogy a cseléd el ne mulassza az ágy alatti takarítást.

A síma és nyugodt hatású fal megfelelőbb, mintha erős rajz borítja. Ez esetben a belső tér kisebbnek hat, mert az élénk rajz közelebb hozza szemünkhöz a fal síkját. A képek nincsenek számúzve a hálósobából.

Padozatburkolásra a németek leggyakrabban a linoleumot használják. Pontosan elhelyezve sok előnye van, legfőbb előnye az, hogy jól tisztítható, bár kissé hideg, de ez ellen síma, könnyen eltávolítható szőnyegekkel védekezhetünk.

Faragó Ödön neve jólismert a lakásművészet terén, nemcsak hazánkban, de a kiállítások révén külföldön is. Az Iparművészeti Társulat 1904. évi karácsonyi kiállításán bemutatott hálósobája (7. kép) nemes egyszerűségével kapja meg a szemlélőt. Faragó szobája a legkisebb részletig átgondolt és egységes. A bútorok világos cseresnyefából készültek, kőrisfamezőkkel, gyöngyházberakással. A külön-

bőző árnyalatú részek úgy vannak összeszerkesztve, hogy a sárgás alapszín egyes átmeneteit mutassák; ezt a hatást fokozzák a fal és a függönyök is. Faragó, aki egyébként szereti az élénk színeket és a síkdíszítményeket is bőségesen alkalmazza, itt a nemes egyszerűség mesterének mutatja be magát.

Nagyobb lakásban az *öltözőszoba* célszerűen egészíti ki ezt a fontos helyiséget.

A hálósobával közvetlen kapcsolatban álljon a *fürdőszoba*. Ez is gyakorlati célt szolgál és e szerint alakítsuk belsejét. Benne a kád és a mosdó a legfontosabb felszerelési tárgyak. Padozatát terrazzóval vagy márvány-mozaiklapokkal, oldalfalát csempékkel borítjuk, a fal többi részét pedig olajfestékekkel festjük be. A felszerelés minősége természetesen elsősorban a ház tulajdonosának vagyoni viszonyaitól függ.

„Ahova a nap besüt, oda nem jár orvos“, mondja a közmondás. Ez az éltető napsugár a *gyermekszobának* legfőbb kelléke. A másik főkelléke a tisztaság.

A padozat tehát linoleum, vagy hézagmentes parafa-

padló legyen, melyre szőnyeget helyezünk. Az oldal-falakat faburkolattal lássuk el és azt a bútorokkal együtt világosra festjük. Átalában az egész szobában a világos színek uralkodjanak. Ezek az élénk világos színek legjobban illenek a gyermek élénk kedély-világához. A falakat ne vonjuk be kárpittal, hanem inkább festessük ki. Az egyszerűen alakított, letompított élő bútorokon kerüljünk minden cifraságot. Az egyik falnál nagy tábla állhat, melyen a gyermek csapongó képzeletének szabad folyást engedve, kedve szerint rajzol-hasson. A gyermekszoba ablakának legszebb dísz a virág, pl. az élénk színű muskátli. Így a gyermek a virágot idejekorán megismeri és megszereti.

A virág átalában a lakás legszebb ékessége. Egy darab természet ez, melyet mindenki olcsón megszerezhet és csekély fáradság árán maga körül láthat, a szem és a lélek gyönyörűségére.

Veszely gyermekszobája (8. kép) az 1906. évi milanoi kiállítás magyar csoportjának egyik legkedvesebb alkotó része volt. Ez a bájos gyermekszoba is a tűzvész áldozata

lett. Nemcsak a bútorokat, hanem a szoba összes játékait és díszítését is az ötletes Veszely Vilmos tervezte.

Emlékezzünk meg néhány szóval a kitagadott *szalonról* is. Lényeges kelléke, hogy tulajdonosának egyéniségét tükrözze vissza. Ne legyen a kárpitos tucatkötése, amelyet a külvárosi henteseknél, vagy a dobutcai ügynök úrénál is láthatunk. Az olyan szalonban, mely a tulajdonosa egyéniségének hű tükré, könnyebben megy a társalgás, mert az abban elhelyezett ízléses bútorok, a műtárgyak válogatott darabjai és az azokból sugárzó művészi hangulat szellemi kapcsolatot teremt a látogató és a vendég-látó közt. Minden művelt embernek megvannak a maga egyéni hajlandóságai, ezeket kell a fogadó helyiségben érvényre juttatni.

Ezzel egyszersmind már jeleztük a berendezés alap-gondolatát. Kecses szekrényekben a kedvenc könyvek és műtárgyak, a falon ízléses metszetek és képek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a különböző csoportokban felállított ülő bútorokon, esetleg kisebb asztalok körül elhelyezkedő vendégek jól érezzék magukat.

Hogy a történelmi stílusok formáiban is a mai kor igényeinek mennyire megfelelőt lehet alkotni, azt *Barta Sándor* előkelő hatású szalonja (9. kép) szemmel láthatólag igazolja.

Ebből a poétikusnak nevezhető helyiségből egy prózai helyiségbe kalauzolom olvasóimat: a *konyhába*. Egy jól vezetett háztartásban a konyhának lényeges szerep jut. A jó háziasszony idejének nagy részét tölti benne, azért kell, hogy az méltó legyen hozzá. A konyha és a hozzá csatlakozó helyiségek a valódi fokmérői annak, hogy mennyire előkelő a lakás tulajdonosa. Nálunk a gazdasági helyiségek még aránylag mostoha elbánásban részesülnek. Az angol családi házban legtöbbször külön szárnyban vannak elhelyezve megfelelő kiterjedésben. Berendezésüknél elsősorban a higiénikus szempont veendő figyelembe. Ezek a helyiségek, de főleg a konyha világos legyen és jól szellőzhető. A falakat világosra fessük, az alsó részt pedig ajánlatos csempével burkolni. A deszkapadló helyett inkább a márványmozaikot, vagy a terrazzót alkalmazzuk. A világosra festett, vagy éppen teljesen fehér

bútort lakkréteggel is vonjuk át, ezáltal jobban moshatóvá válik.

A berendezés legfontosabb része a jó tűzhely, e helyett ma már gáztűzhelyet is alkalmazhatunk. Átalában gáz és villamosság nélkül a modern háztartás el sem képzelhető. Az üvegajtós, kényelmes szekrényekben az edények kapnak helyet. Egészségügyi szempontból is előnyös a főző edényeket szekrényekben tartani. A modern berendezéshez tartozik a kőcserép mosogató medence és a kiöntő, melyhez meleg és hidegvíz vezető csövek szolgáltatják a szükséges vizet.

Vigand a 10. képen ábrázolt konyhát az Iparművészeti Társulat 1903. évi tavaszi lakásberendezési kiállításán mutatta be. *Vigand* ezzel a tervével a társulat 1902. évi pályázatán az első díjat nyerte. Benne főleg az egyszerűség és a gyakorlati igények kielégítésére való törekvés nyilatkozik meg.

A középponti fűtés és a porszívó csövek fokozzák a modern lakásnak amúgy is nagy kényelmét.

A *cselédszoba* igen gyakran a legmostohább része a

lakásnak. Ez ugyan legtöbbször meg is bosszulja magát. A cseléd nem érezvén jól magát a jól-rosszul bebútorozott szobában, idejének jó részét az utcán, vagy más egyebütt tölti. Pedig egyszerű eszközökkel is barátságos otthont teremthetünk cselédeink részére. A festett és lakkozott puhafabútorok a legmegfelelőbbek.

Végül még felemlítem a *kamrát*; ez lehetőleg tágas és világos legyen.

III.

Amint láttuk, Angliáé az érdem oroszlánrésze, hogy a mai modern értelemben vett lakásművészetről beszélhetünk. Régebben a lélek nélkül való pompát kedvelték, ma az egyszerűségre, a célszerűségre törekszünk. Tudvalevő dolog, hogy egyszerű eszközökkel is lehet művészi hatást elérni. A fölösleges díszítés, amit a múlt század divatja hozott létre, nem volt igazi szükséglet. Ez az egészségesebb irány Angliából indult ki.

Franciaország alig vett részt a modern lakásművészet kialakításában; csakis ékszerekben, apróbb üveg- és porcellántárgyakban alkotott újat és szépet. A lakásművészet jórészt ma is a régi nyomokon halad, a XV—XVI. Lajosok stílusában. A lakásművészet reformálásával, csak egy-két művész próbálkozott, ezeket is elnyelte az általános áramlat.

nyomokon halad. Eleinte itt is különböző hatások érvényesültek és pedig főleg az angol, a belga Van de Velde, majd később a német hatás. Ma azonban már a saját lábunkon járunk és néhány olyan tervező művésszel dicsekedhetünk, akik külföldön is ismert nevet vívtak ki maguknak. A tervezetek jósága mellett a technikai munka is mindenben megfelelő.

A milanoi nemzetközi kiállítás hozta meg az első igazi sikert és a külföld elismerését a magyar iparművészeknek. A 11. képen bemutatott dolgozószoba is a milanoi kiállításon volt látható. Benne a népies motívumok az úribb lakás bútorainak finomultabb formáival egységes hatású egészzé forrnak össze. E szoba egy művészcsalád szükségletére van kigondolva. Balról a nő kézimunkasztala, jobbról a férfi rajzasztala van elhelyezve (12. kép). Összevonható függönyökkel a két sarok el is különíthető; a csatlakozó tágas előcsarnok egyik fülkéjében pedig a gyermek játszóhelye van. A berendezés minden részlete teljesen egyéni, önálló felfogású; a művész szakított a szokott formákkal, varró- és rajzasztala, a zsámolyos szék,

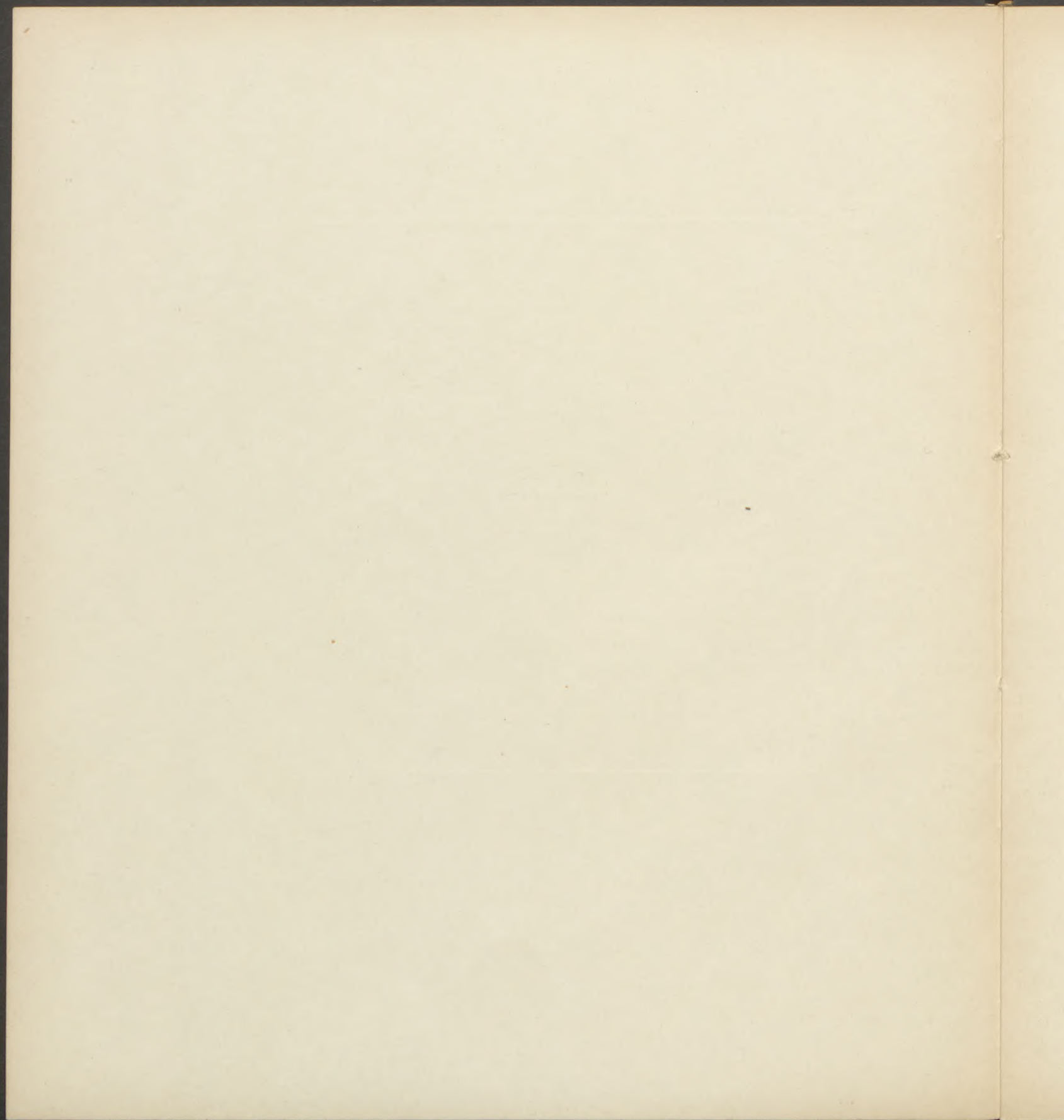
a pamlag, a szekrény, mind új meg új szerkezetű megoldások. Mindez a nagy eredetiség azonban párosul a használhatósággal; a művész összeegyeztette az eredeti formát a célszerűség követelményeivel.

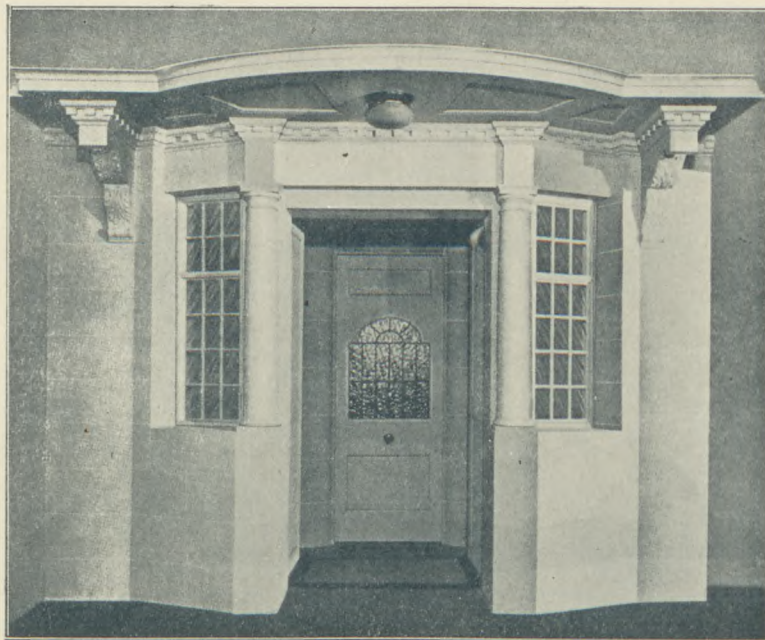
Egy német író a magyar kiállítás hatása alatt ezeket írta: „Teljes lehetetlenség egyes szobákat leírni, ahol mindenik, a maga célja szerint, külön hangulatot és gyönyörűséget árasztva bilincseli le a lelkeket. Nagy varázsuk talán az újban, a teljesen sajátosban, az egészen nemzetiesben rejlik; de az előkelőség és a finom ízlés is megragad bennük s annyival inkább meglep, minél kevesebbet érőnek képzeltük megszokott elfogultságunkban a magyar kulturát“. (Basler Nachrichten 1906. júl. 3.)

Annyi tény, hogy a bútorművészet terén nincs okunk a külföld előtt szégyenkezni és a legkényesebb ízlésű műbarát is megtalálhatja itthon mindazt, amit lakásművészet tekintetében megkívánhat.

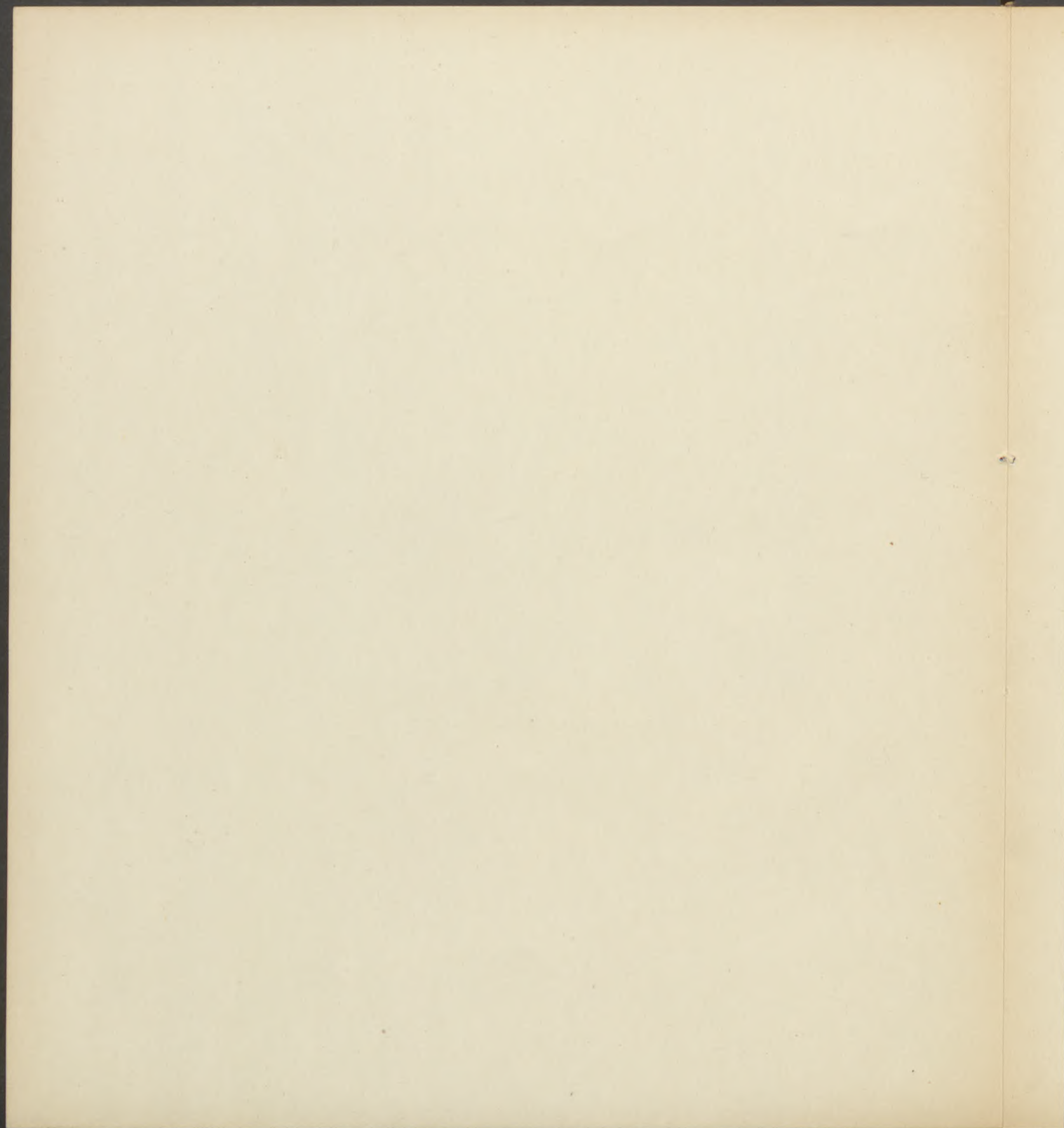

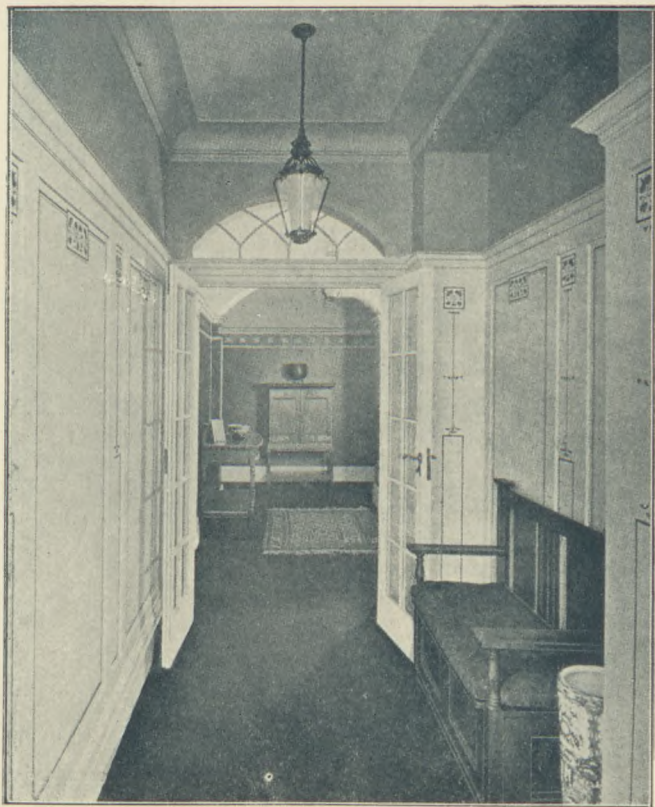
ΚΕΡΕΚ

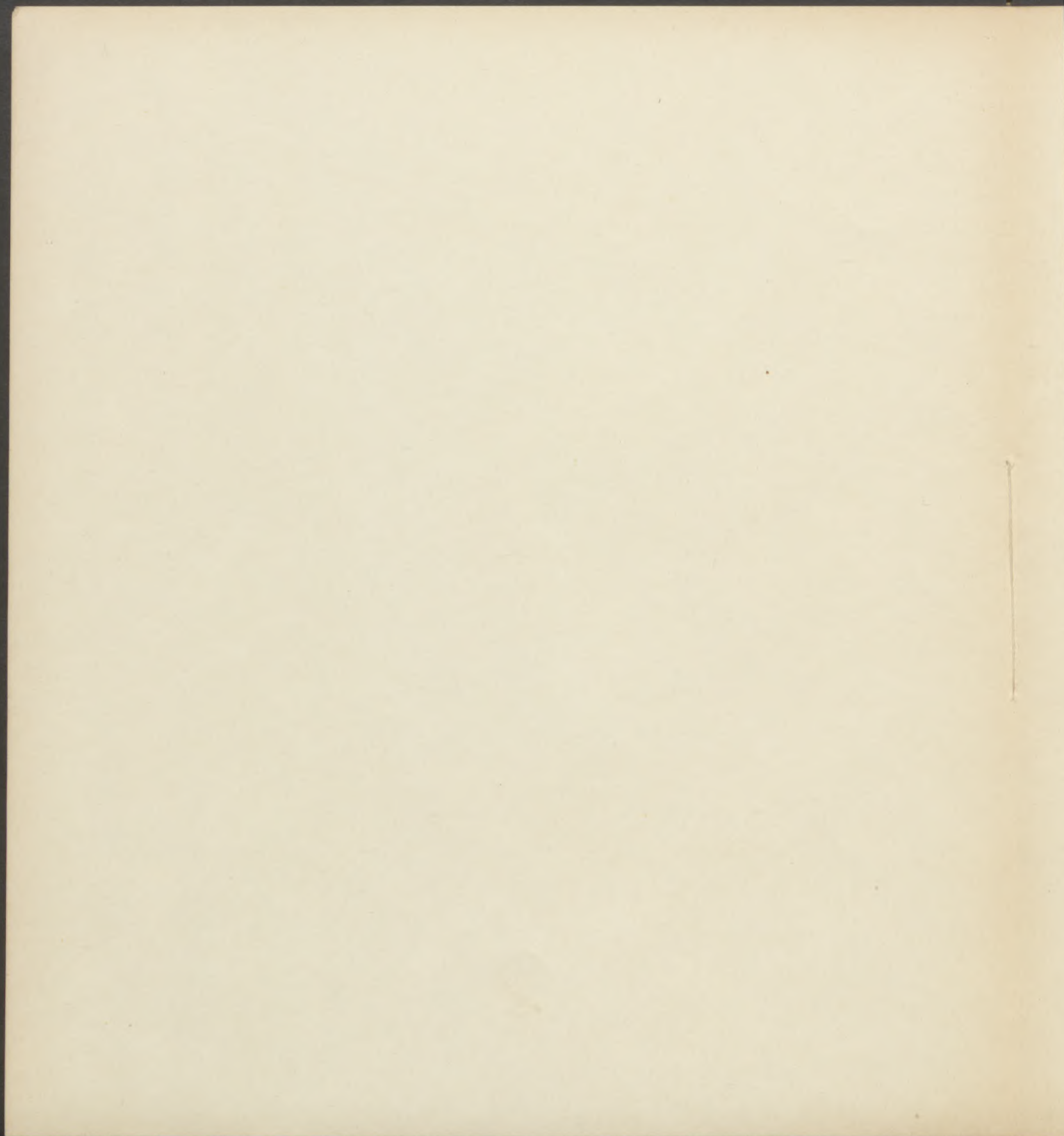

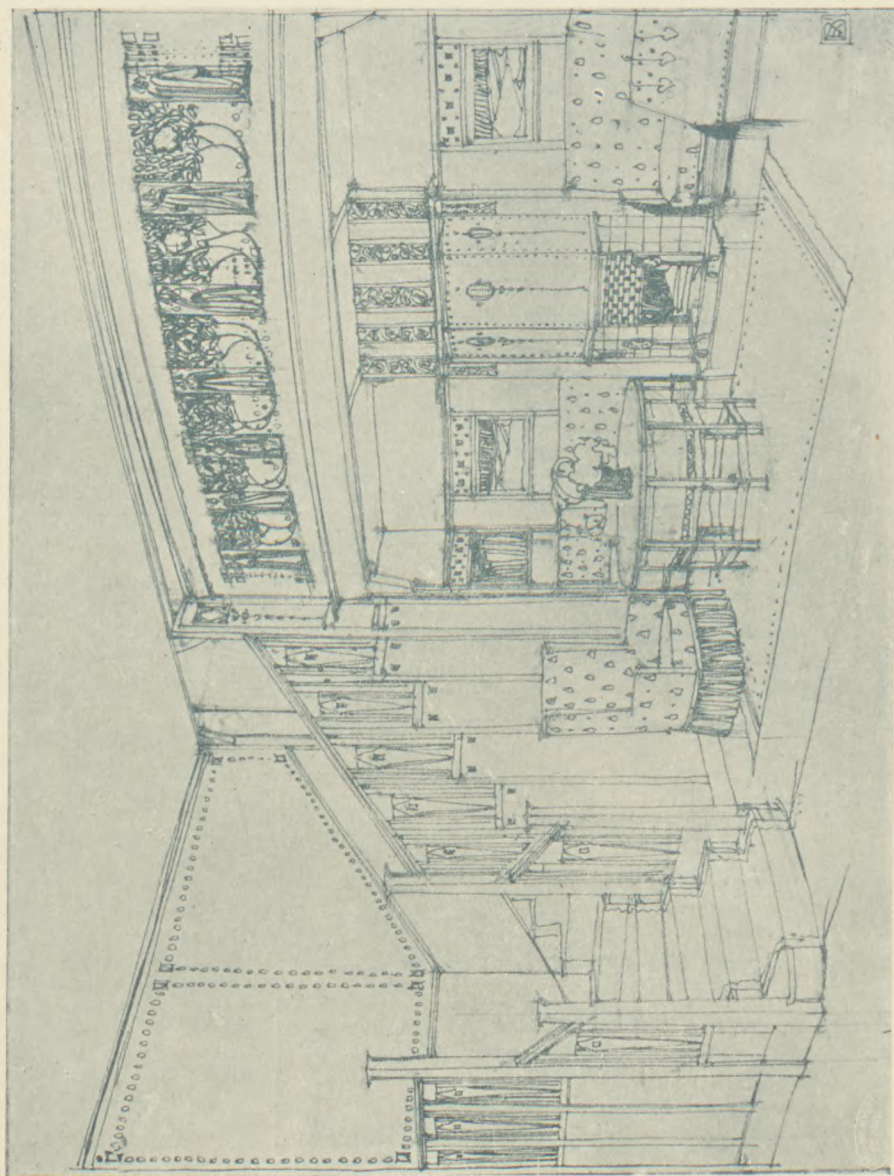
1. Angol családi ház bejárása. (L. a 14. oldalt.)

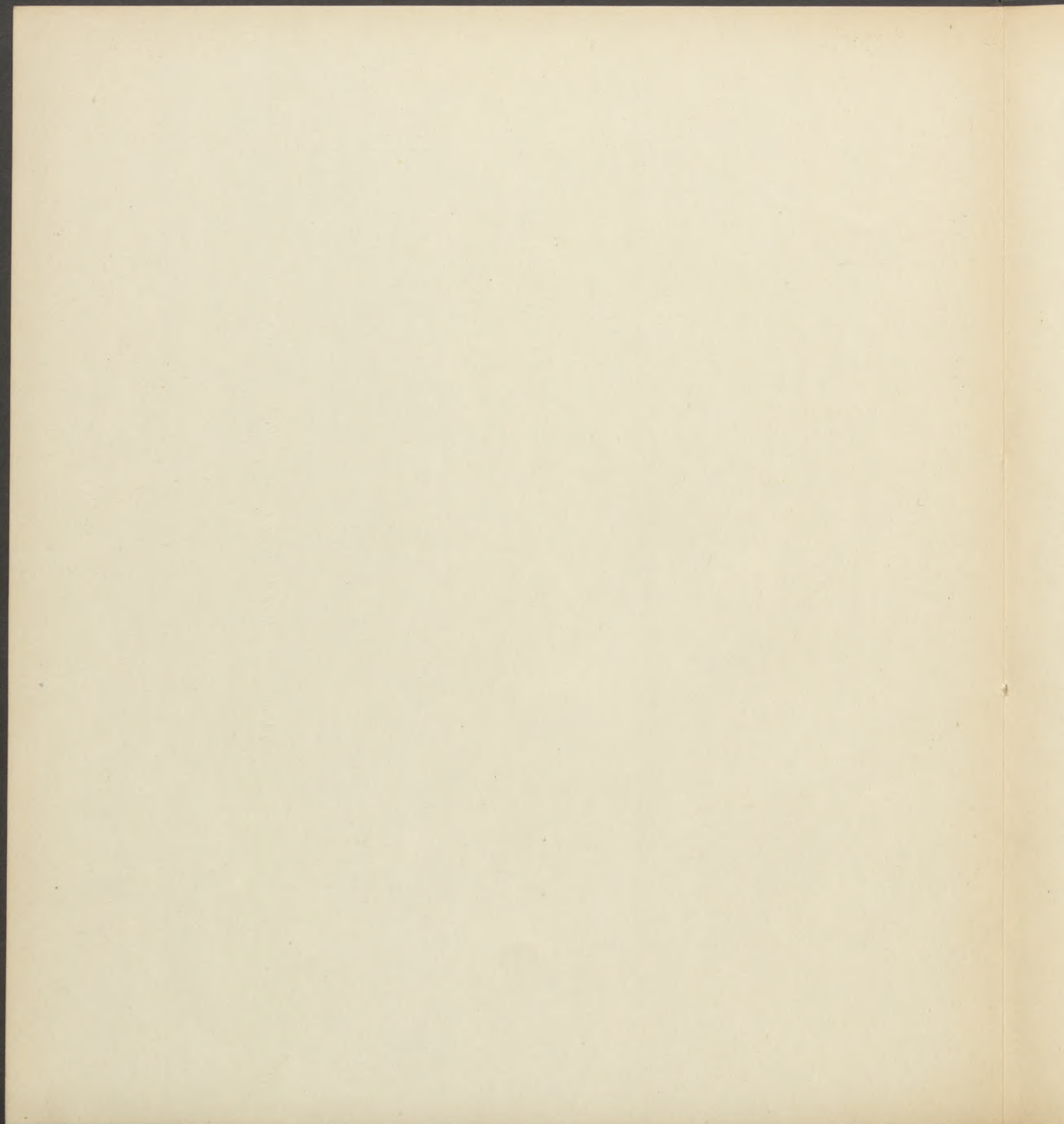

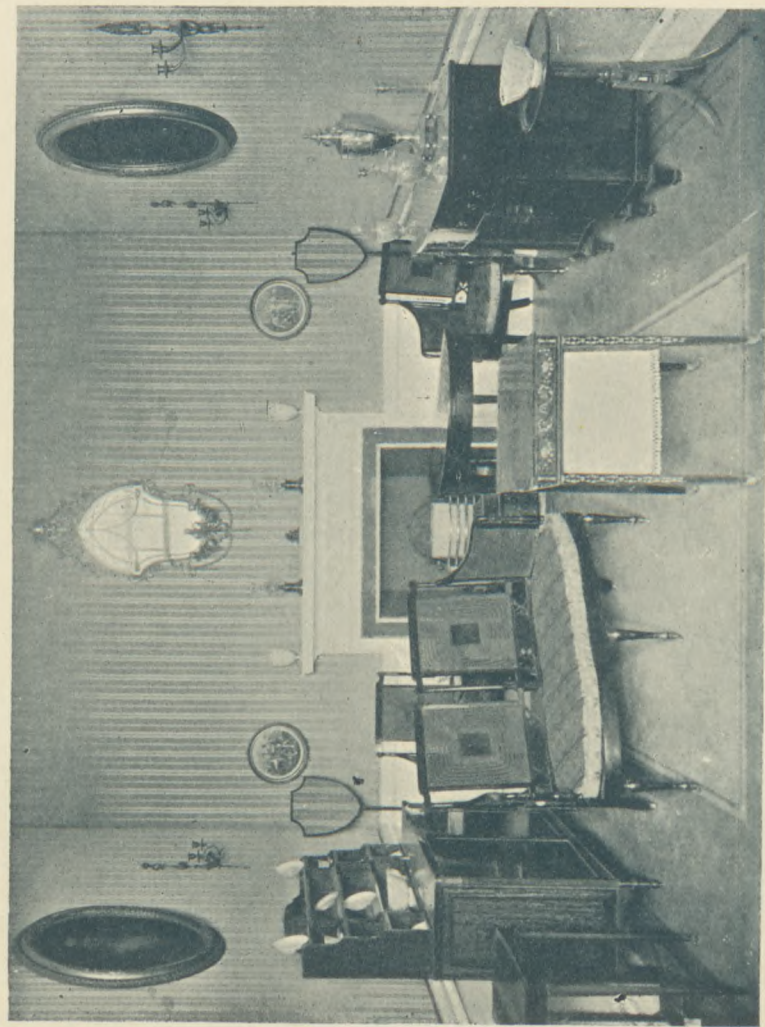
2. Előtér egy angol családi házban. (L. a 15. oldalt.)

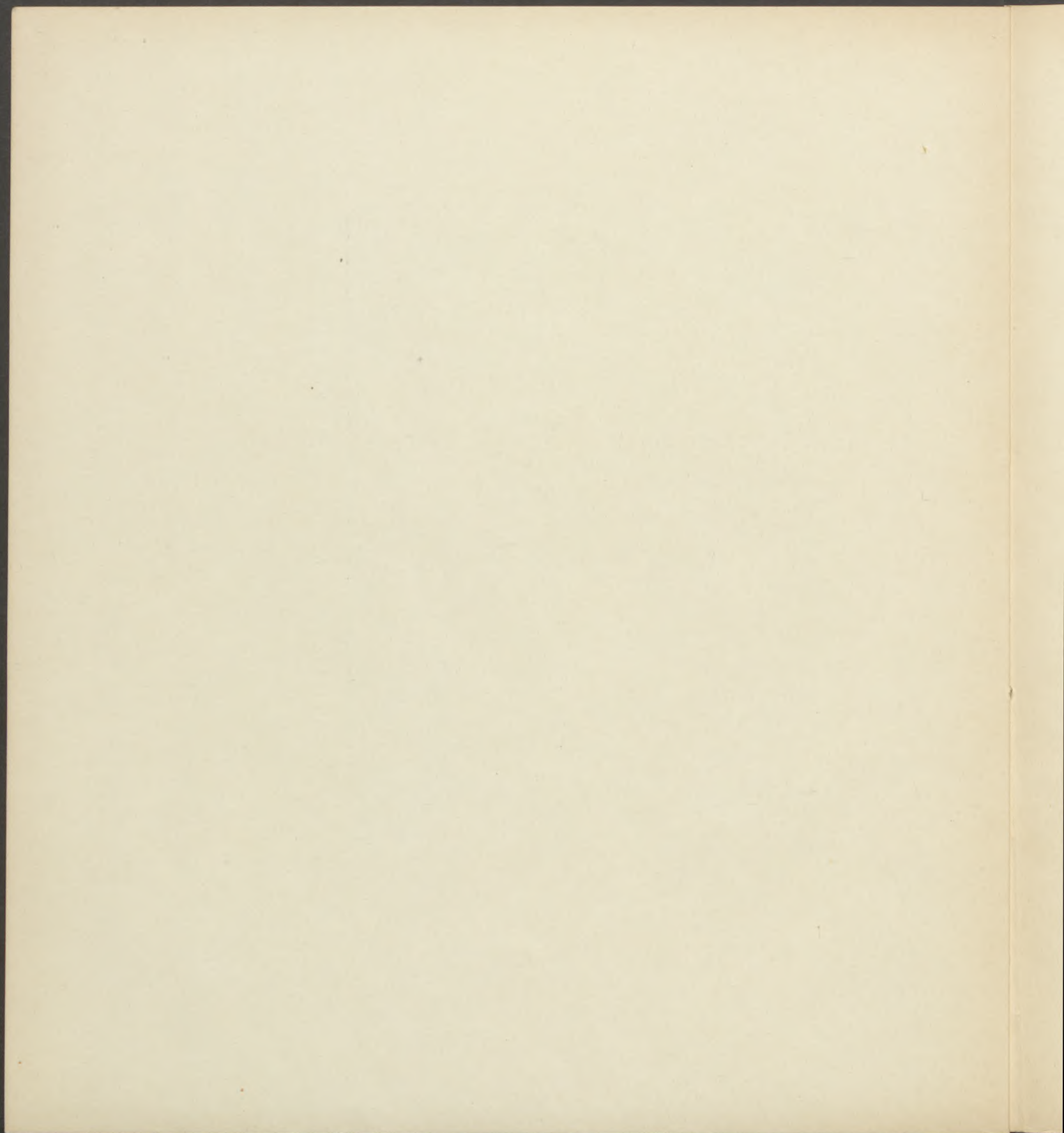

3. Lépcsőcsarnok. (L. a 18. oldalt.) Tervezte *iff. Bodon Károly*. 1908.

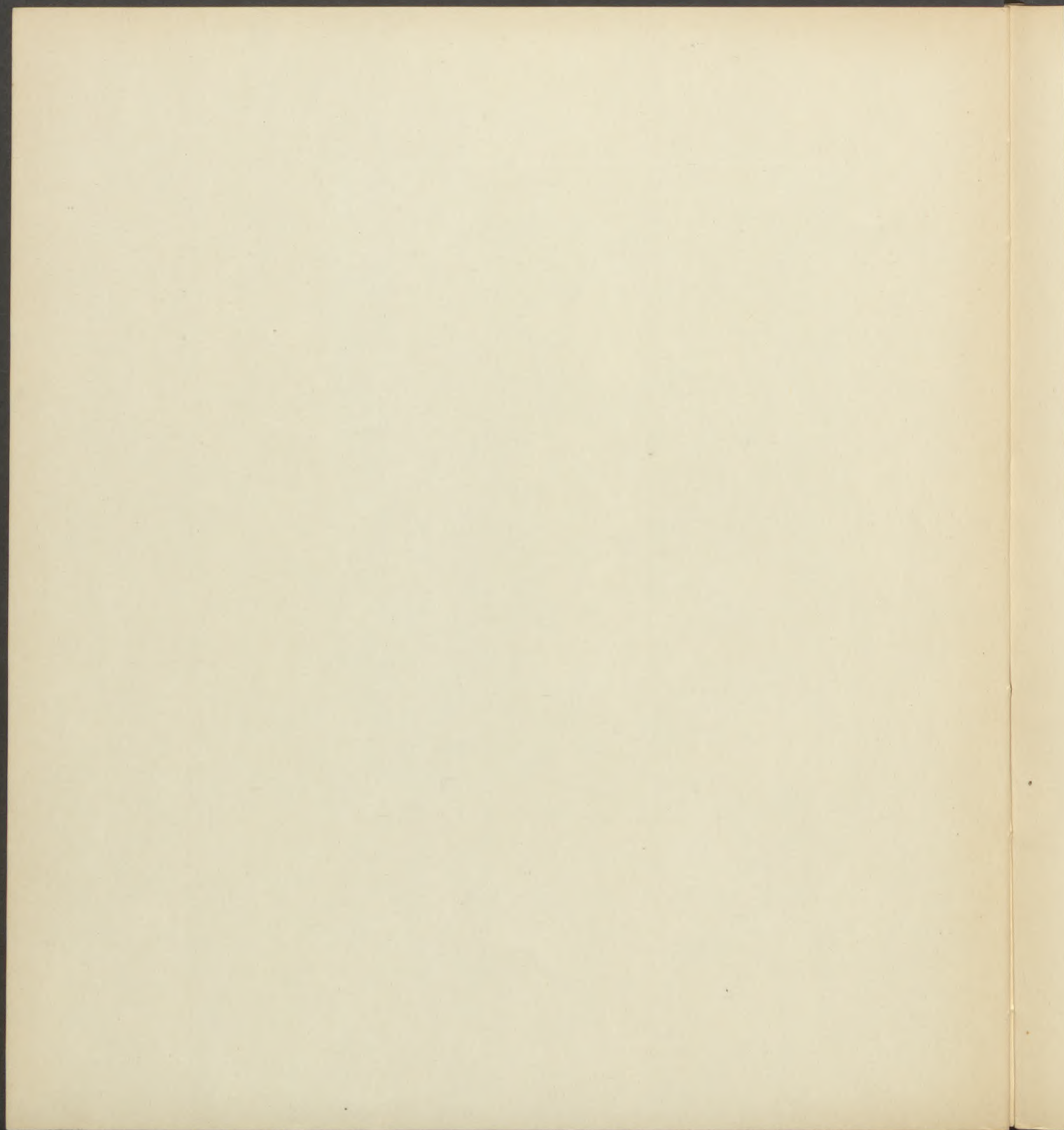

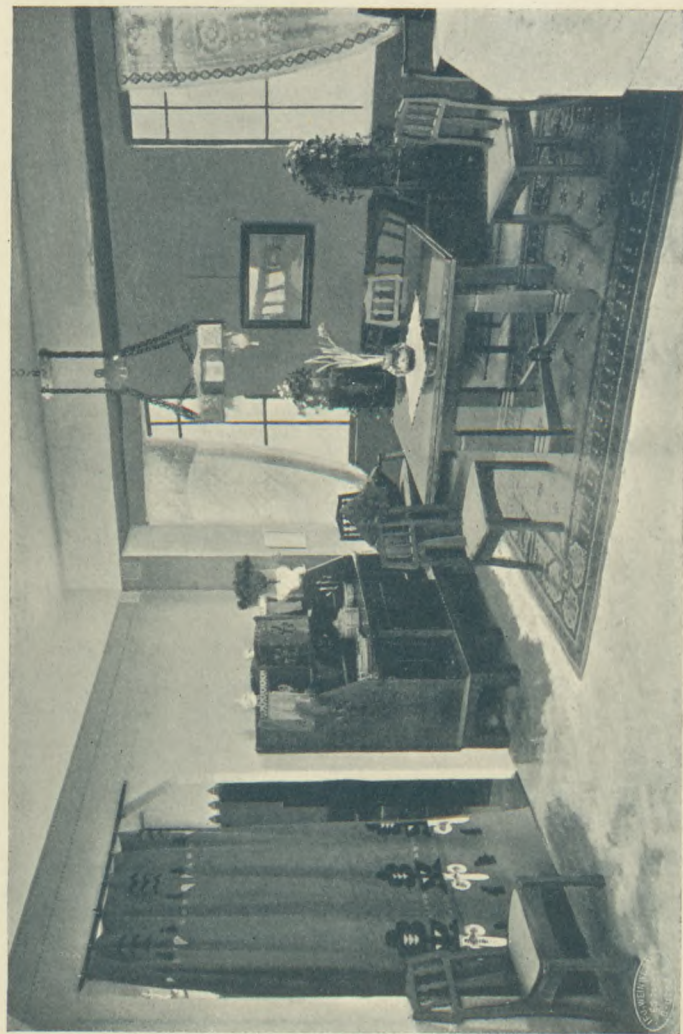
4. Angol fogadószoba „Adams”-stílusban. (L. a 20. oldalt.)

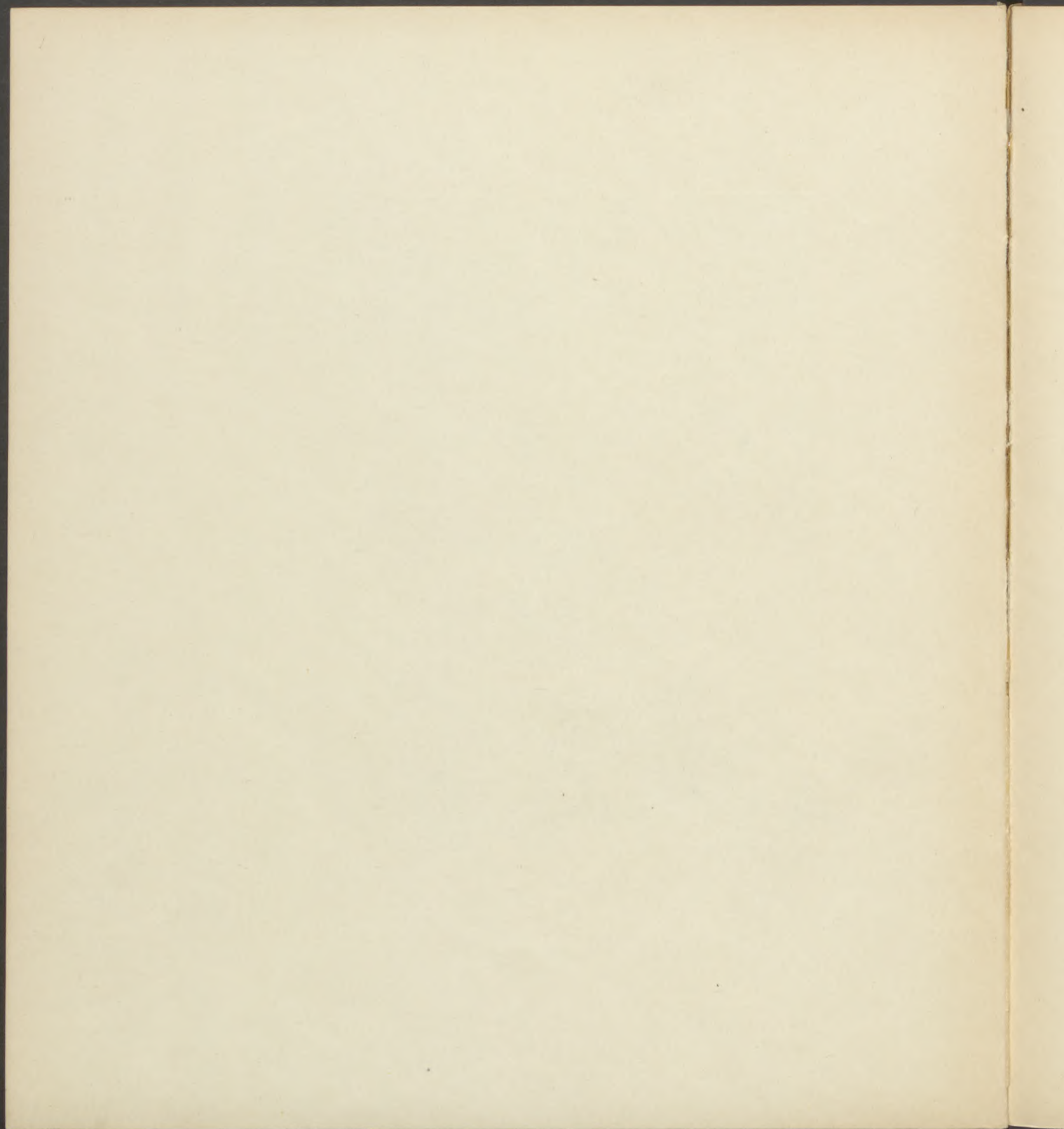

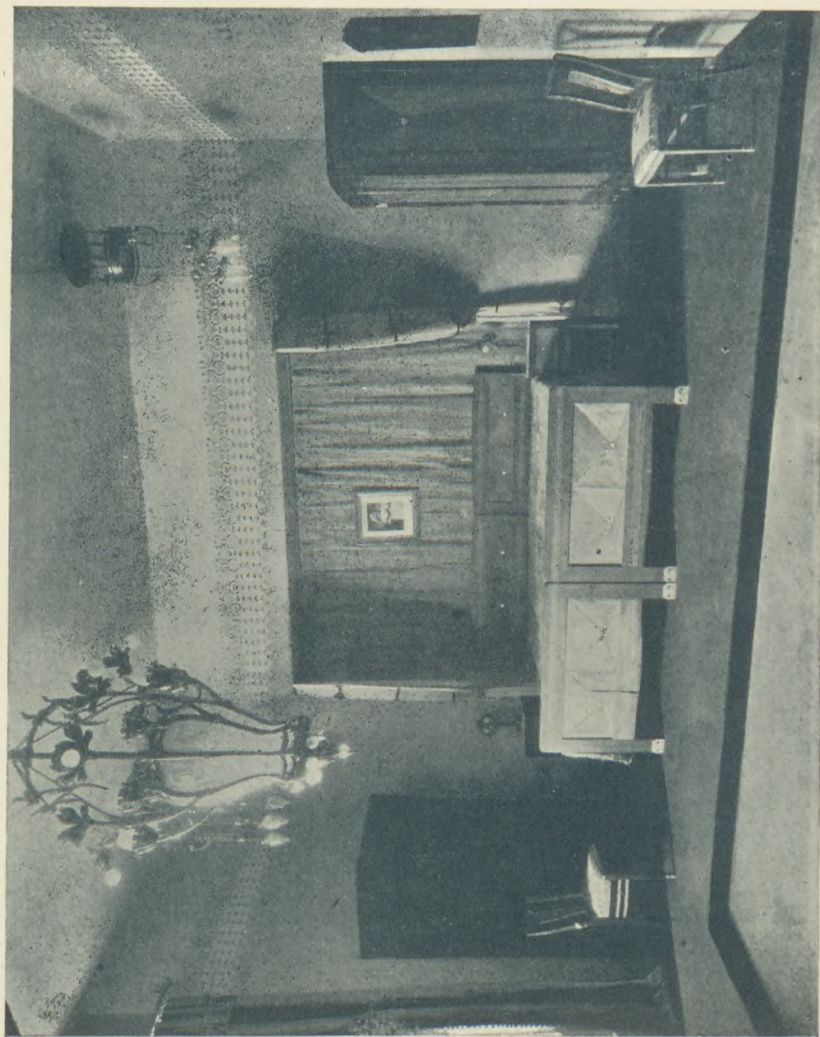
5. Úri szoba. (L. a 21. oldalt.) Tervezte *Jankó Gyula*, 1905.

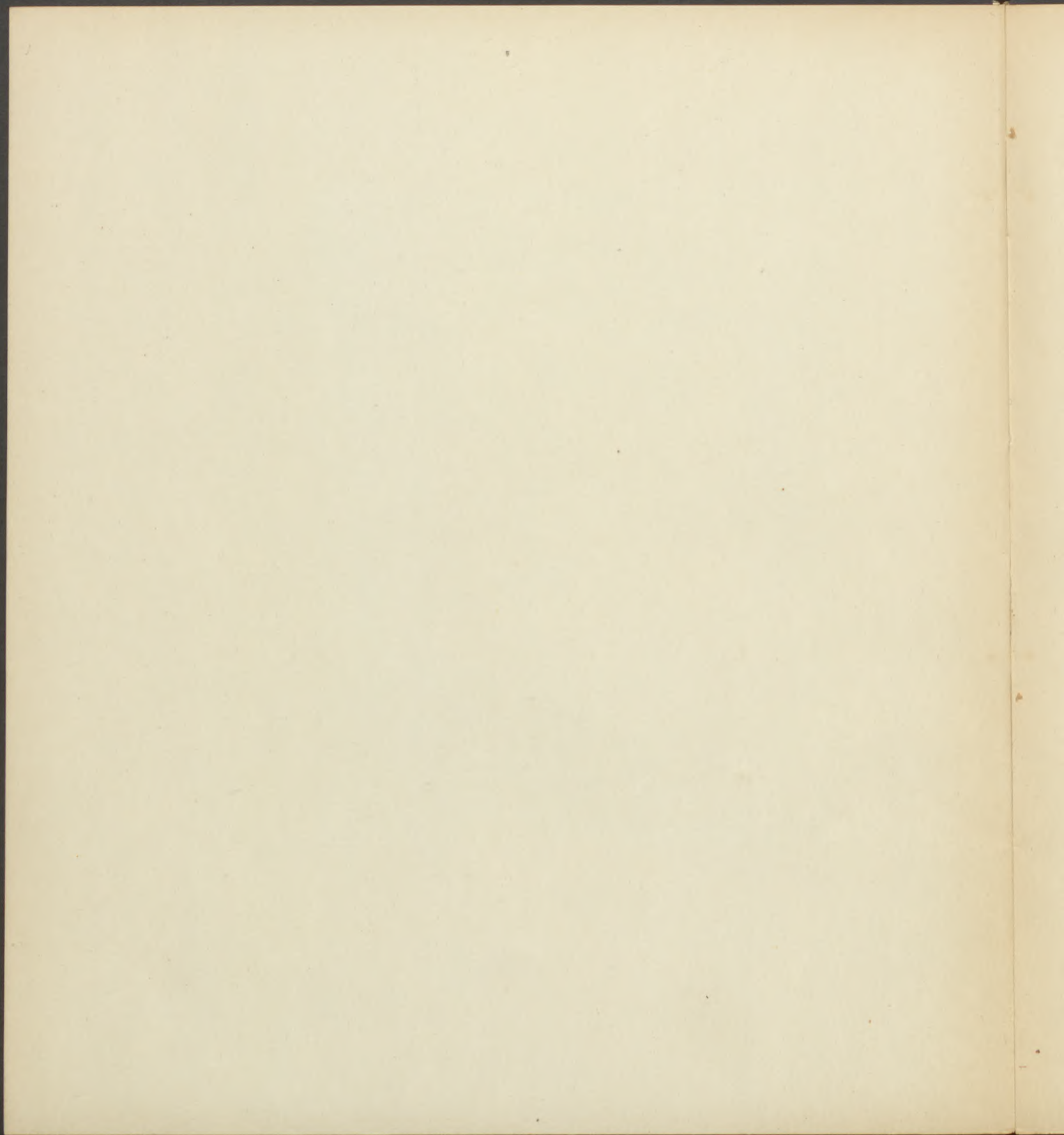

6. Ebédlő. (L. a 22. oldalt.) Tervezte *Fehérkúthy és Dósa*. 1907.

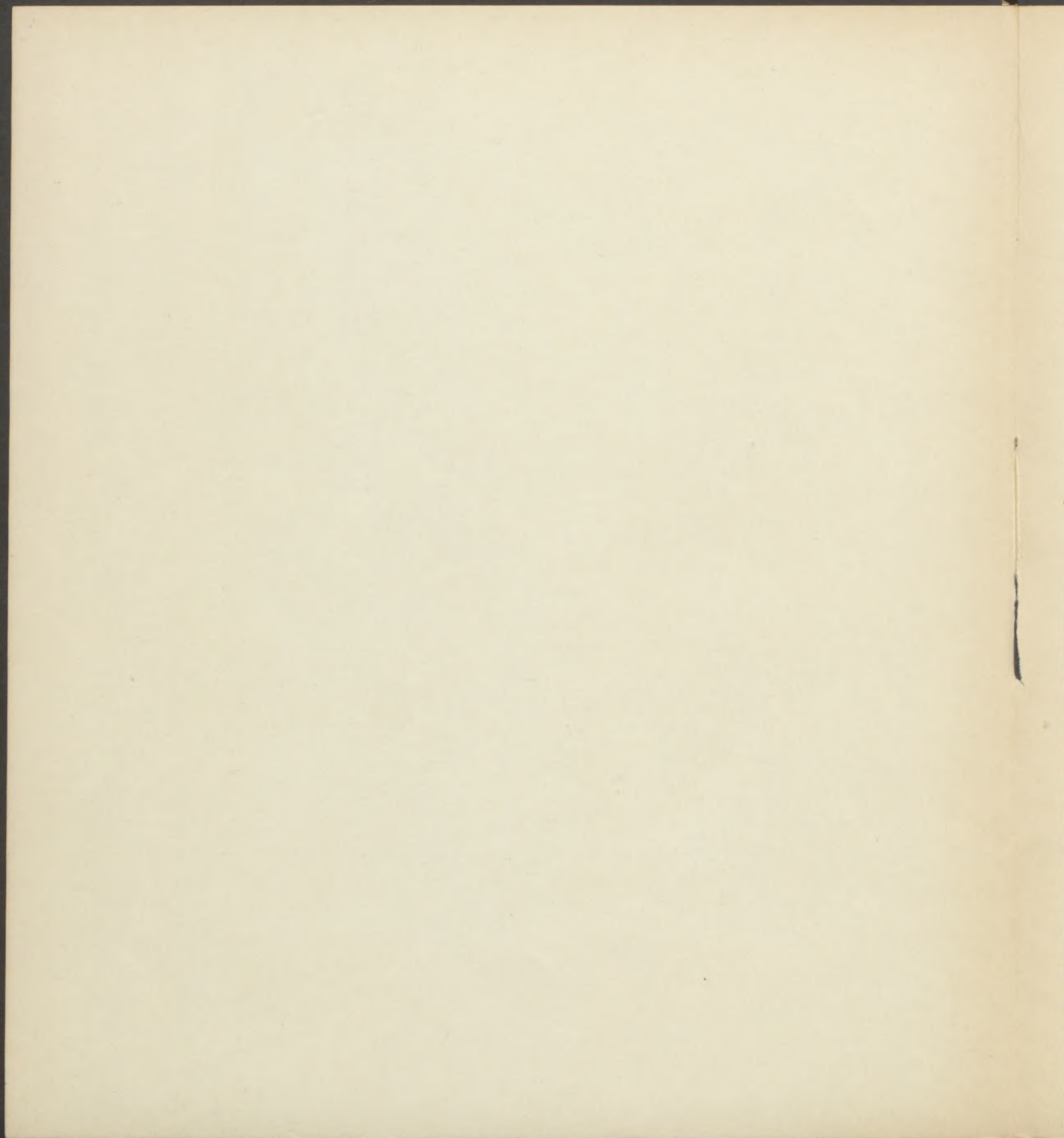

7. Hálószoba. (L. a 25. oldalt.) Tervezte *Faragó Ödön*. 1904.

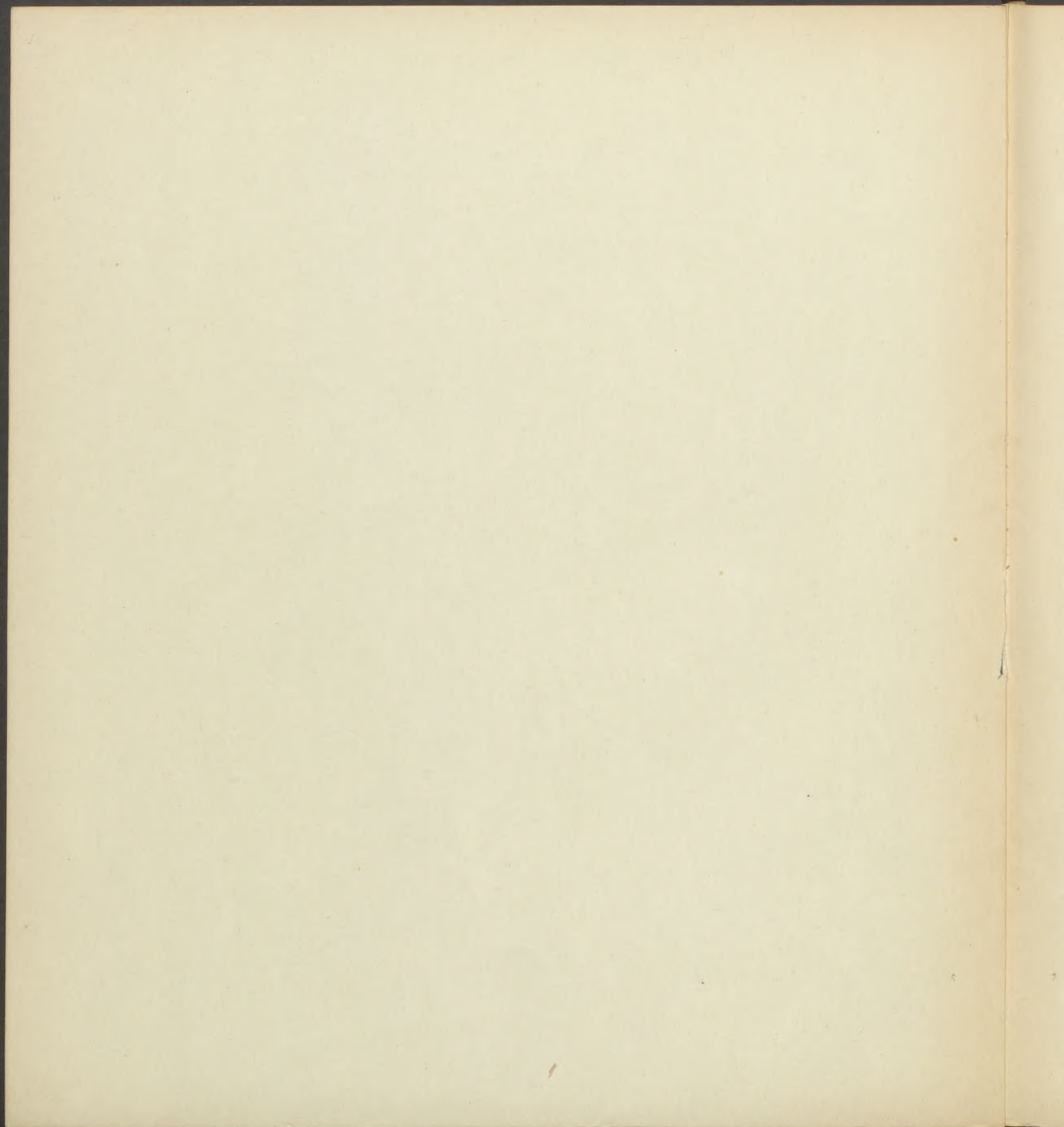

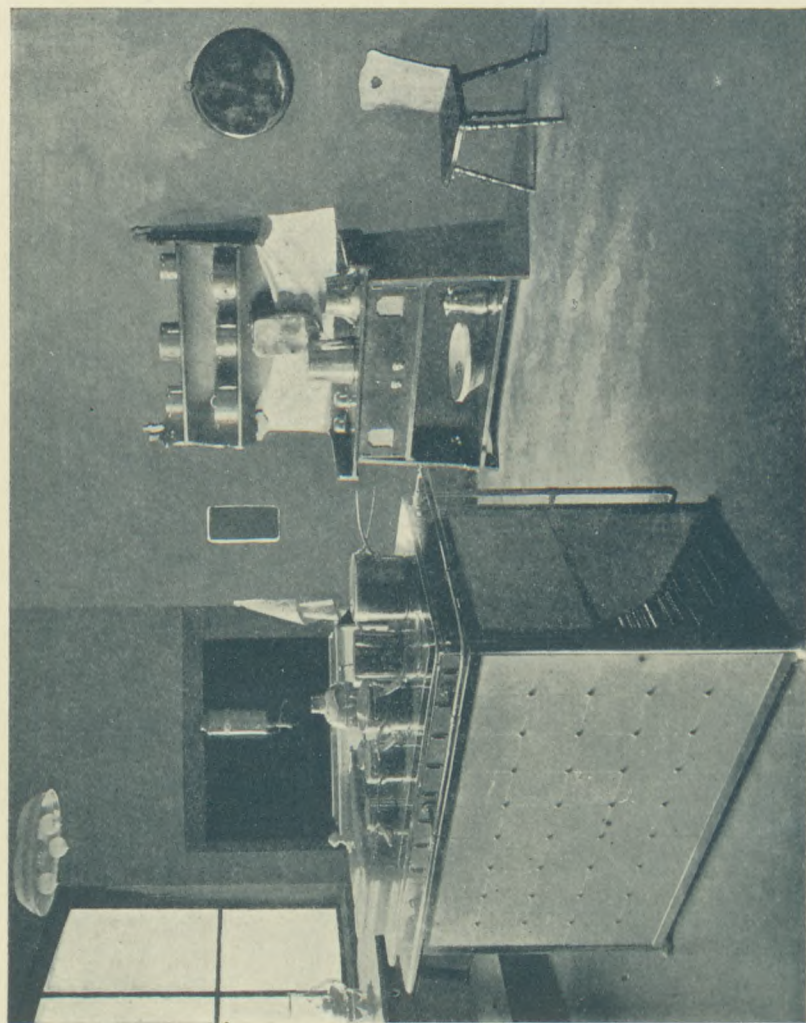
8. Gyermekszoba. (L. a 27. oldalt.) Tervezte Veszely Vilmos. 1906.

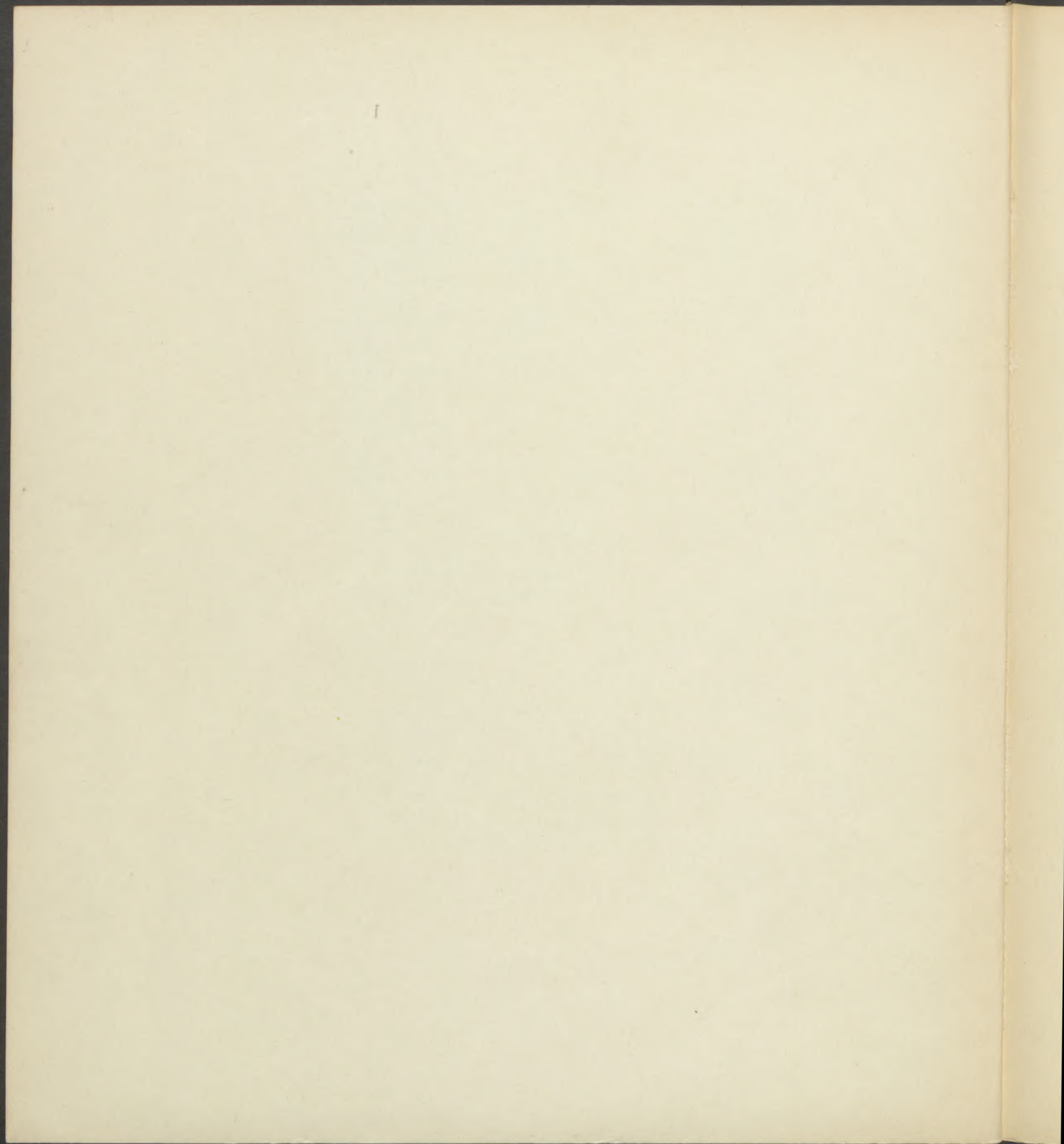

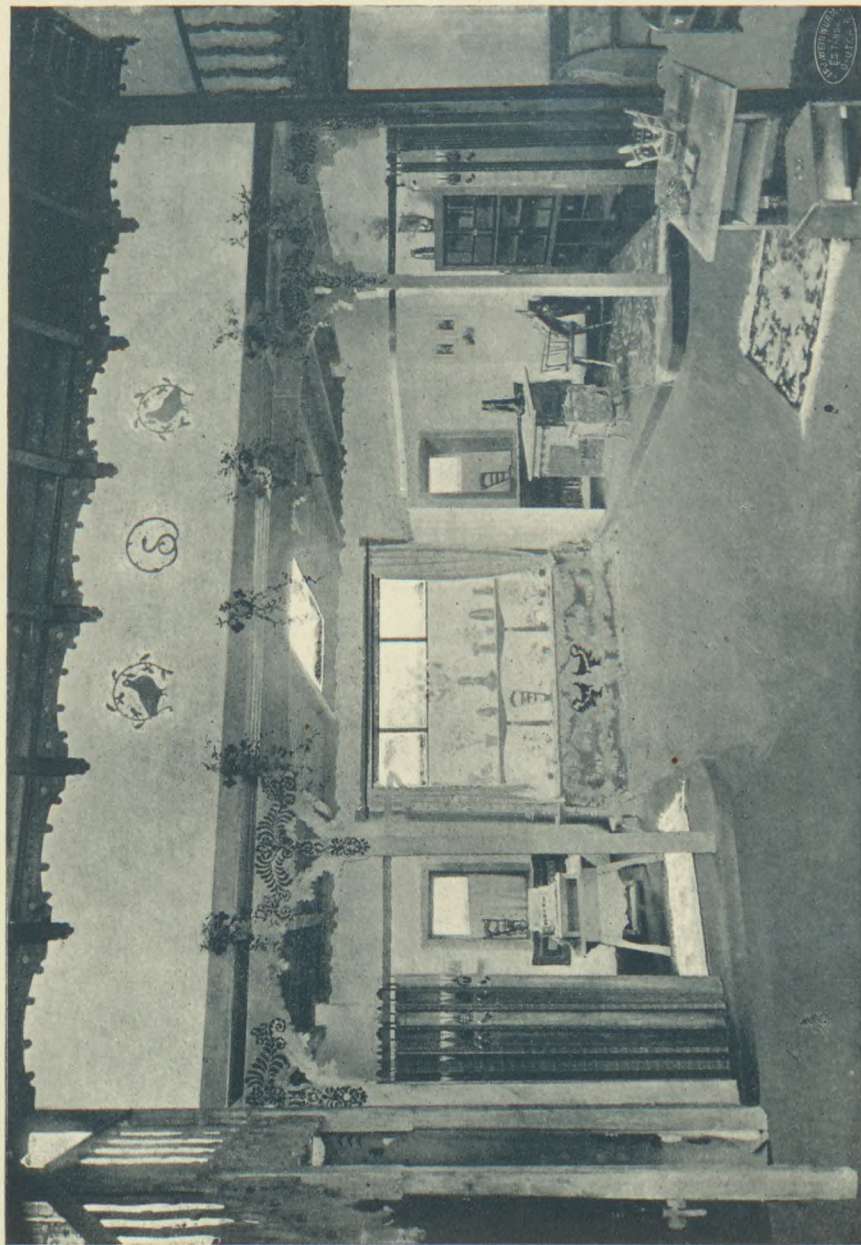
9. Szalon. (L. a 29. oldalt.) Tervezte *Barta Sándor*. 1906.

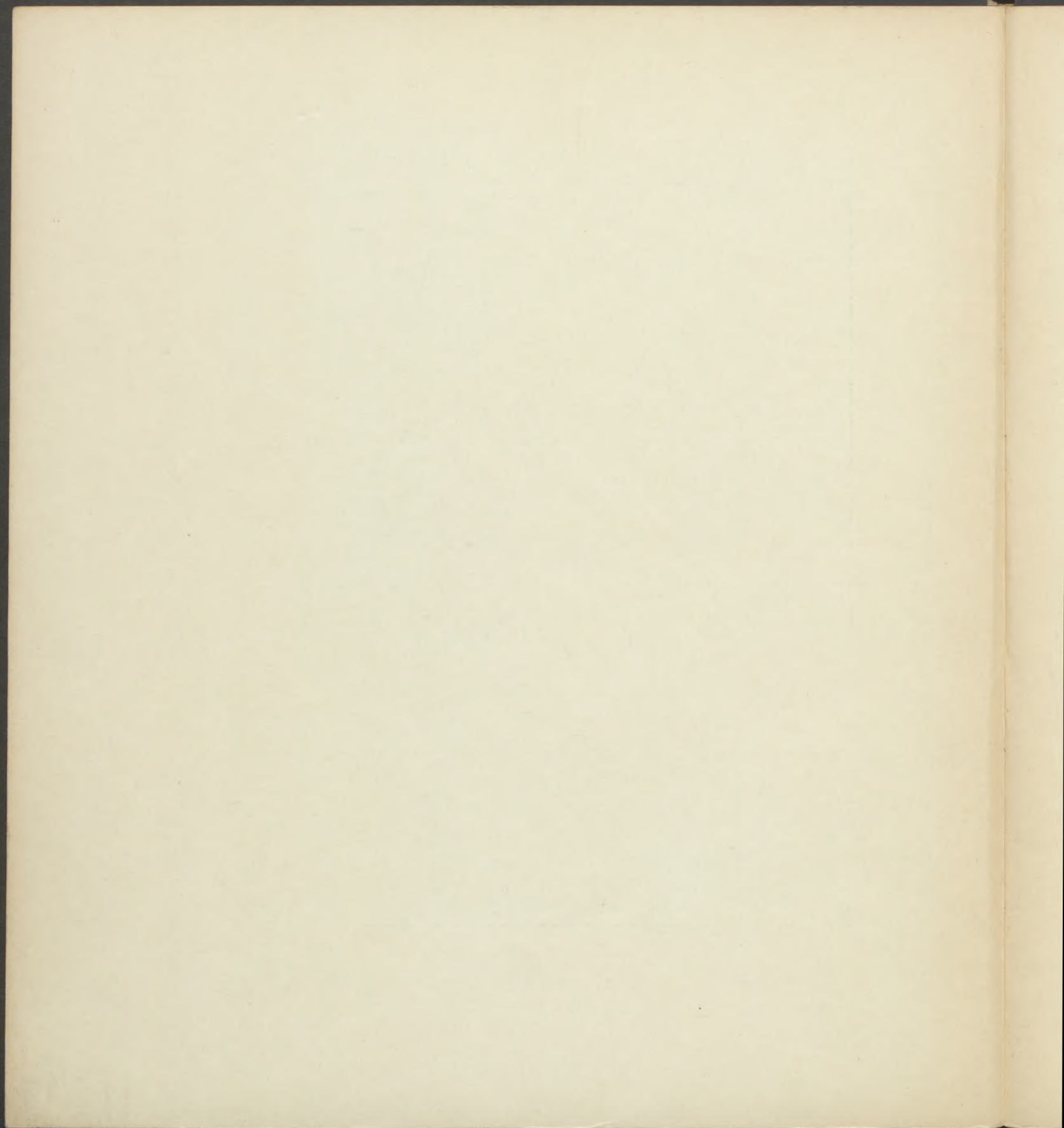

10. Konyha. (L. a 30. oldalt.) Tervezte *Vigand Ede.* 1903.

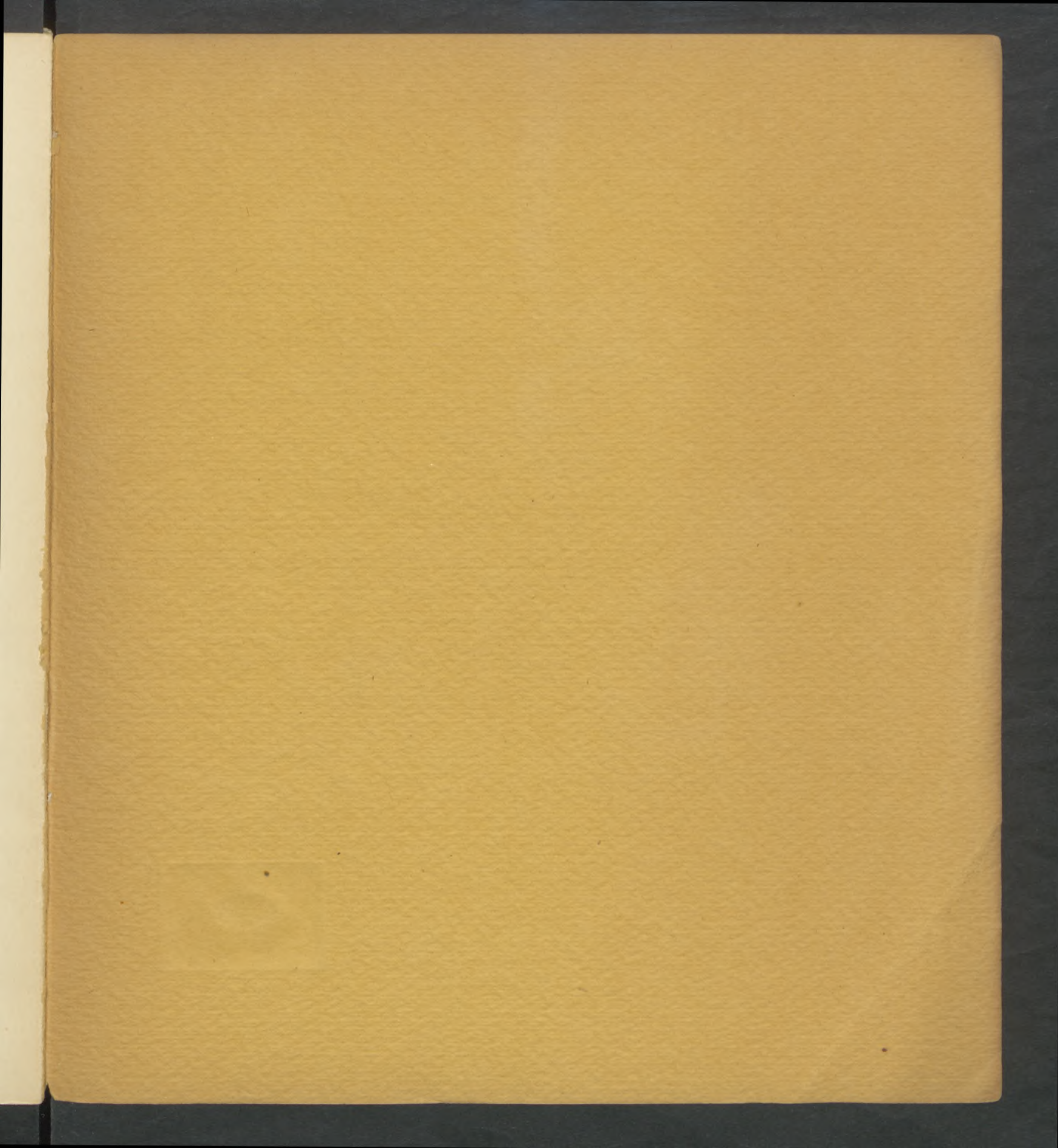
11. Művész-otthon. (L. a 33. oldalt.) Tervezte Nagy Sándor. 1906. Az építészeti részeket tervezte Medgyaszay István.

12. Művész-otthon részlete. (L. a 33. oldalt.)

80-

102402